

+тэлепраграма

Пераемнік экзарха

У Беларусі адноўленыя ўсе гісторычныя праваслаўныя япархіі і пачынаюць утворацца новыя: у сан япіскала Барысаўскага і вікарый Менскай япархіі высьвячаны сакратар Менскага епархіяльнага ўпраўлення архімандрый Іван (у сувеце Леў Хама). Гэта съведчыць пра ўмацаваньне Беларускай праваслаўнай царквы.

Хіратонія адбылася 31 сакавіка падчас літургіі ў Менскім Свята-Духавым катэдральным саборы. Блаславенне на гэта даў 13 сакавіка Святыя сынод РПЦ. Вікарныя япіскапы мусіць дапамагаць Філарэту кіраўца Менскай япархіі, колькасць прыхадаў у якой з 1989 г. павялічылася ў шэсць разоў і перавысіла трыста.

Япіскап Іван — правая рука Філарэта. Ён, фактычна асабісты сакратар экзарха, быў помочнікам мітрапаліта па япархіі і да высьвячэння ў япархіі. Казаць пра тое, што менавіта Івана Філарэта хацеў бы бачыць сваім наступнікам, зарана. Па-першы, уладыка Іван пакуль не самастойны япіскап. Па-другое, найболыш верагодным пераемнікам дагэтуль лічыўся архіяпіскап Віцебскі й Аршанскі Дзімітры. Акрамя таго, высокі аўтарытэт у царкве мае япіскап Гарадзенскі Арцемі. Тым не менш, "чалавек з манерамі Хамы і хваткаю Льва", як называў яго карэспандэнту "НН" адзін з супрацоўнікаў епархіяльнага ўпраўлення, які не пажадаў, каб ягонае імя прагучала ў газіце, ужо цяпер, у свае 39 гадоў, зьяўляецца адным з самых уплывовых у БПЦ.

Непрыяцелі ў япіскапа Івана ёсць. На думку адных, ён занадта любіць матэрыйяльныя дабрабыты. Іншыя папікаюць яго "залішнім блізкасцю" да Філарэта. Хадзілі таксама чуткі, што і вучоба ў Тройца-Сергіевай лаўры не далася б Ляву Хаму гладка, каб не дапамога менскага мітрапаліта. У Івана ёсць і цалкам афіцыйная "хіба" біяграфія: ён родам з Заходній Украіны (ягонага бацьку завуць Даніла, а маці — Магдаліна), значыць, патэнцыйна нядобрацэндзіны для праваслаўных фундамэнталістаў. Між тым, беларускамоўныя пасланні Філарэта на вялікія съвятыя традыцыйныя зачытвае Іван. Філарэт нарадзіўся ў Маскве і беларускай мовай валодае кепска. Аднак відавочна, што Іван мае досьць здольнасці, каб павесыці за сабой царкву. Ёсць і свая сымболіка ў тым, што гэты чалавек нарадзіўся 25 сакавіка, на Дзень Волі.

Адразу пасля высьвячэння Івана адбылася сустрэча мітрапаліта з Лукашэнкам, на якой, калі верыць афіцыйнаму камунікату, гаварылася пра травеніцкі візит Аляксія і стан спраў у Магілёўскай япархіі. Размова магла ісці і пра хіратонію, што прайшла напярэдадні. Выбар наступніка Філарэта будзе залежаць на толькі ад волі епіскапату БПЦ, але і ад пазыцыі Маскоўскага патрыярхату і настойлівасці ўладаў Беларусі.

Наступнік Філарэта ў ідзяле мусіць быць здольны на вырашэнне наяўлікай задачы: дасягнучы поўнае самастойнасці Беларускай праваслаўнай царквы ад Расейскае такім чынам, каб пры гэтым абысыціся без расколу і падрыву аўтарытету праваслаўя, як было ва Украіне.

Праваслаўныя цэрквы ў Сэрбіі і Баўгарыі маюць свае патрыярхаты, хоць насельніцтва гэтых краінаў іх тэрыторыя меншыя, чым у Беларусі, а колькасць беларускіх праваслаўных парафій імкліва здагане іхнюю. Беларускую праваслаўную царкву не назавеш і мениш годнай перад Богам. У беларускай зямлі зазылі многія съвятыя — ад Кірылы і Эўфрасініі да пакутнікаў за веру ў 30-я гады XX ст.

Працяг на старонцы 3.

*Ельцын
беларускага
праваслаўя
прызначыў сабе
Пуціна?*

Уладзімер Шлак

Здеся направа: мітрапаліт Філарэт, япіскап пінскі і лунінецкі Страфан, япіскап тураўскі і мазырскі Пятро, настаяцель царквы Марыі Магдалены пратаярэй Іван Харащэвіч, пратаярэй Георгі Латушка: наставычаны япіскап баўгарскі Іван у адпаведнасці з абрадам цалуе пярсыёнак япіскапа берасцейскага і кобрынскага Сафонія.

навіны

Пагроза ратавірусу

"НН" паведамляла пра ўспышку віруснае інфекцыі невядомага паходжання ў Магілёве, дзе ад яе пацярпелі 250 дзяцей. І вось выпадак аналагічнага захворання зафіксаваны ў Заслаўі, паведамляе наш карэспандэнт. У дзіцяці трывалася высокая тэмпература, яго ванітавала. Дактары мяркуюць, што дзіця магло заразіцца ад бацькоў, у арганізме якіх меўся гэты невядомы вірус, але нікі не прайўляўся. Заслаўскія дактары рапортуюць, што ў днім пільней сачыць за асабістай гігінай.

"Полымя" ледзь курсе

№3—4 часопісу "Полымя" выйдзе здвоеным, як і №5—6. Аўтарам часопісу ганарапра не плацілі ад верасня мінулага году.

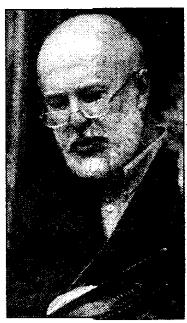
Б.Т.

Будзінас заняўся мэдыцынай

Пісьменнік і журналіст Яўген Будзінас адкрыў у Вільні клініку ананімнага лячэння мужчынскіх проблем.

Будзінас, які жыў у Менску, а працуваў карэспандэнтам часопісу "Дружба народов" ды друкаўся найболыш у Москве, цяпер пераехаў у Літву, патлумачыўшы свой ад'езд "беспэрспектыўнасцю змагання з беларускім чынавенствам за сваю фірму й музэй". Нагадаем, што сл. Яўген узначальваў выдавецкую фірму "Паліфакт", якая ў першай палове 90-х атрымала шмат выгадных падраздаў ад ураду і менскага муніцыпальнаўства. Летасць Будзінас выдаў книгу, у якой у алегарычнай форме высымейці існуючы ў Беларусі палітычны лад.

У інтэрвю "Беларускай газете" Будзінас заявіў, што за 7 тыдняў у Літве пасыпець зрабіць больш, чым за 12 гадоў у Беларусі.

Паводле нашай інфармацыі, ён заснаваў у Вільні клініку для мужчынай, якія маюць проблемы з патэнцім і хацелі б лячыцца ананімна. Паводле стандарту міжнароднае систэмы "on clinic". Для гэтага ён выкупіў збанкрутуваную краму на віленскім Зараччы і разбудаваў яе. Лякарня ўжо працуе. Яна разылічана на кліентаў са звышдаходамі. Новы бізнес Будзінаса стварае ўражанье, што ён пераехаў з Менску ў горад свайго маленства не з пустымі рукамі. Паводле прыкладнай ацэнкі, агульны кошт інвестыцый у новую клініку можа дасягнуць мільёнаў доляраў.

Гэта на першыя выпадак перамашчэння беларускім бізнесмэнам сваёй справы ў Літву, Чэхію і Польшчу.

Мікола Бугай

10 БЕЛАРУСЬ ПРАЗ 100 ГАДОЎ

вынікі праекту

4 ДЗЕ КОРБАН?

журналісцкае расьсьледаванье

5 КАРАЛЕВА СТАГОДЗДЗЯ

ненавідзела Чэрчыля і інтэграцыю

БАБУЛЯ брыйганскага наці

На Вялікдзень у Вялікай Брытаніі памерла каралева-маці Лізавета I, маці цягерашияй каралевы Лізаветы II, праудзіві сымбал Злучанага Каралеўства. Упершыню пасля сімерці Чэрчыля загулі ўсе 12 званоў сабору Святога Паула.

Альберт быў малодшым сынам Георга V і аб кароне ня марыў. Але 11 снежня 1936 г. ягоны старэйшы брат Эдуард VIII, які праў імпэрыяльны менш за год, адракся ад трону са словамі: "Я ня бачу магчымасці несыць ўскладзенія на мяне абавязкі без кабеты, якую кахаю". Тагачасныя законы забаранялі каралю шлюб з некаранаванай асобай. Каҳанкай карала была не шляхцянка, а разьведзеная амэрыканка Ўоліс Сымпсан, а таму шлюб быў немагчымым. Эдуард зрабіў выбор на карысць каханыня і адмовіўся быць каралём.

12 траўня 1937 г. адбылася каранація Альберта, які стаў Георгам VI. Кажуць, што Лізавета так і не даравала Эдуарду, які разбурыў іх з Альбертам спакойнае шчасце, і таму колішні кароль усё жыцьцё правесыці на чужыні.

Многія сумяшчалі, ці здолеет нясымель і хваравіты Альберт быць каралём. Але яму дапамагла жонка, якая, трапіўшы на пасад, разгарнула актыўную дзейнасць. Проблемаў было шмат — ёй нават удалося самай адчуваць мужа ад заікання.

Працяг на старонцы 5.

“Наша Ніва”
друкуецца
толькі за
Вашы гроши.
Таму гэта
Ваша газета,
незалежная
газета. Калі
вы не
падпішацесь,
у газеты ня
будзе
грошай на
выход.
Дык
падпісвайцесь!

НАВІНЫ ГАСПАДАРСКІЯ

БУДАВАЦЬ ПРЫВАТНЫЯ ДАМЫ ў межах Менску цяпер нельга. Але рэканструкцыю прыватнага сактару ніхто забараняць ня будзе, бо ніяма грошай на знос.

ПЕРШЫ БЕЛАРУСКІ СУХА-ГРУЗ кляся “рака-мора” дабудуюць у красавіку. З пачаткам наўганды ён будзе хадзіць па Дняпроў ў парты Чорнага мора. Перавозіць ім мяркуюць прадукцыю “Беларуськалю”.

МАРОЗАЙСТЫЛІВУЮ ЦЭГЛУ пачалі вырабляць на Менскім заводзе будматэрыялаў. Яна не раскрышыцца за 60 гадоў і каптуне ў 4 разы таньней за замежныя аналягі.

ЦЭНЫ НА КВІТКІ ў міжгародных аўтобусах падвысіліся на 25%. У прыгарадных — скончнілі адразу ў паўтара разу.

НА 10% ПАДАРАЖЭЕ ТЭЛЕФОН у красавіку. Тлумачыцца гэта малым прыбыткам “Белтэлемкаму” — з пачатку году ён склаў усяго 1,7 млн. даляраў.

КАНТРАБАНДА ЦЫГАРЭТАЎ з Украіны і Расеі за студзень-сакавік зьменішыла даход бюджету ад акцызаў на імпартныя цыгарэты на 60% (700 тыс. даляраў).

КАЛЯ 1000 КРАМАЎ зьлікідавана з пачатку году ў невялікіх вёсках — цяпер іх абслугоўваюць аўтакрамы. Летасць страты ад гандлю ў вёсках склалі за 7 млн. даляраў.

40 ДРОБНЫХ МАЛАКАЗАВОДАЎ будуць зачыненыя. Сённяныя ёсьць амаль у кожным раёне,

аднак працуць толькі напаўсілы, бо прадукцыя занадта дарагая і ня мае попыту. За мінулы год непрададзенія запасы масла павялічыліся на 22%, сыру — удвада, а молочныя кансервы — у 4 разы.

РАДОВІШЧЫ НАФТЫ на 400 тыс. тонаў знайшли беларускія геолягі летасць. Гэта прыкладна 1/27 частка ад гадавой патрэбі краіны.

КРЭДИТЫ НА 40 МЛН. ДАЛЯ-РАУ павінны выдатковаць банкі сельскай гаспадары на счыбу. Ці не палова калгасаў і саўгасаў дагэтуль не спадзіла леташніх пазыкаў, а таму ні можа атрымаць новых. У “Белнафтахіме” кажуць, што сёлета паліва на запраўках колькі хочаш, але прадаваць яго будуць толькі тым, хто ў стане заплаціць грэшыма.

ПРЫВАТЫЗУЕЦЦА Магілёўскі завод штучнага валакна. Самі магілёўцы хочуць, каб яго купілі швайцарцы — кампанія “United Technology Corporation”. Кантрольны пакет акцыяў застанецца ў дзяржавы. Лукашэнка падчас наведанняні прадпрыемства рэзка раскрытыкаваў яго мэнеджераў, бо, абходзячы памяшканыні, пабачыў пацукоў. “Паловіце шчуроў — тады прыходзіце”, — злосна заяўіў ён дырэктару.

НОВЫ “Міжнародны разэзворовы банк” створаны ў вольнай эканамічнай зоне “Менск”. Яго заснавалі некалькі швайцарскіх і расейскіх фірмаў. Напачатку ён будзе прадаваць толькі з прадпрыемствамі.

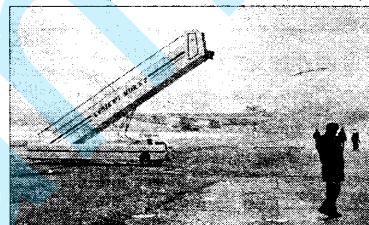
Сяржук Іваноўскі

Сямігадоваму менчуку Алесю Стажайчуку прыйшла позва з ваенкамату. Здарылася гэта ў канцы лютага, а ногада расказаць пра нечаканую позву звязалася ў Алесевых бацькоў напярэдадні 1 красавіка: у санаторных яслях-садку, куды ходзіць хлопчык, папрасілі прынесці якія-небудзь забайнія экспанаты для съявочнай насынгаваніі.

Афіцыйную паперу, што ўпрыгожыла саматужнае выданыне, падпісаў райваенкам Маскоўскага раёну Менску палкоўнік Яфрэмав. У гадаванца ясляй-саду запрасілі

НАВІНЫ ЗА ТЫДЗЕНЬ

Проблемы ў “Белавіі”

Толькі чатыры самалёты Ту-154М нацыянальнага авіяпарку адпавяджаюць патрабаванымі Міжнароднай арганізацыі цывільнай авіяцыі (ІКАО) паводле ўзору шуму і экалягічнай бясьпекі, якія набылі сілу з 1 красавіка. Цяпер “Белавіі” давядзенца шчыльней супрацоўнічае з замежнымі авіякампаніямі (найперш расейскімі ды польскімі), якія маюць “Боінг”, “Аэробусы” ды іншыя сучасныя самалёты. Гэта пасягненне за сабой павышэнне цэна на білеты. І хоць Вадзім Мельнік, першы на меснікі кіраўнікі Дзяржкамавіацыі, выказаўся за набыццё амэрыканскіх самалётаў, невядома, ці падтримае яго ўрад, які аддае перавагу расейскім авіявироцарам.

Пэрспэктывы “Ждановіч”

На ўніверсальному рынку “Ждановіч” у Менску вядзеца будаўніцтва шасціпавярховага гіпермаркету гандлёвой плошчай каля 25 тыс. м². У яго склад увойдуць аўтастаянка, вялікі прадуктовы аддзел, некалькі аддзелаў па продаży прымысловых тавароў, адзення, побытавай тэхнікі, а таксама павільён мэблі. Мяркуеца, што ўладальнікі гандлёвых месцаў на адкрытым рэчавым і закрытым прадуктовым рынках будуть перажджаць у гіпермаркет толькі па жаданні. Збудаваць яго маюць за два гады. А ўжо ў траяні ў “Ждановіч” будзе ўведзеная ў эксплюатацыю другая крама адзення “Светы моды-2”. Улетку пачненца будаўніцтва “Светы моды-3”. У пэрспэктыве ўсе будынкі мусяць утварыць чатырох’ярусны грамадска-гандлёвы цэнтар з паркінгамі, крамамі, рэстарацыямі ды ўніверсальнай залай на тры тысячы наведнікаў. Яе столя вышынёю 10 мэтраў будзе выходзіць на паверхню ў выглядзе купалу.

Б.Т.

Да 10 красавіка таньней

Нагадваем нашым сталым чытачам, што цяпер падпісю газета абыходзіцца таньней. Падпісная цана застаецца нязменная (1348 рублёў на месяц), а вось у шапіках “Белсаюздруку” наша газета каштует 400 рублёў. І па меры інфляцыі гэтая сума будзе расці далей.

Падпіску прымаюць да 10 красавіка ва ўсіх аддзяленнях пошты, а таксама на шапікі “Белсаюздруку”.

З садка ў войска

пашпарт, чатыры фатографії, даведку з месца работы або вучобы, характеристыку, даведку з ЖЭСу і мэдыцынскую

кніжку з прышэпкамі. Усе гэтыя дакументы прадставіўці было немагчыма, таму, нягледзячы на шырае жаданне Алесі адправіцца паслужыць у войска, паходу

ваенкамат давялося адкласці да лепшых часоў.

Неўзабаве пасля таго, як справа набыла розгас, прычыну памылкі высыветлілі. Несапраўдны звесткі ў ваенкамат дала адна з лячэбных установ, паслугамі якой карыстаўся

Алесь Зрэшты, памылка галоўнога доктара была не такая ўжо і грубая: ён скібіў усяго з адной лічбай, указаўшы ў якасці году Алесевага нараджэння 1985-ы замест 1995-га. А прачуханку праз гэта атрымалі работнікі ваенкамату, якія паленаваліся праверыць атрыманую інфармацыю ў ЖЭСе.

Паводле “Советскай Беларуссіі”

ЛІСТЫ Ў РЭДАКЦЫЮ
РУПЛІВЕЦ ЭСПЭРАНТА

“НН” у №11 закранула тэму беларускіх эспэрантыстаў. Мне здаецца, што карціна беларускага эспэрантызму будзе няпойнай бяз постасі Адама Паўлюкаўца.

Адам Паўлюкаўец быў шчырым нацыяналістам. Пазнаёміўся я з ім, калі вучыўся на трэцім курсе ў Інстытуце замежных моў. Тады мы жылі зь ім у адным пакоі на трэцім паверсе ў інтэрнаце на Омскім (цяпер Румянцава) завулку. (Цяпер з гэтага будынку зрабілі навучальны корпус “Д” Лінгвістычнага ўніверситету, а студэнты называюць яго “ды-бліднагам”.) Адам вучыўся на факультэце французскіх моў, і пра яго хадзіла легенда, што ад студэнцкай стылэнды ён яшчэ нешта ўмудраўся адсылыць маці ў вёску, ёй на пражыццё. Пабачыўшы худу постасі Адама, няняжка было даць веры.

З сабою ў наш пакой Адам прынёс ладную скрынчаку, дзе акуратна стаялі капэрты з лістамі ад ягоных карэспандэнтаў. А іх у яго было шмат, бадай з усяго вядомага тады на савецкай паверсе ў інтэрнаце на Омскім (цяпер Румянцава) завулку. (Цяпер з гэтага будынку зрабілі навучальны корпус “Д” Лінгвістычнага ўніверситету, а студэнты называюць яго “ды-бліднагам”.) Адам вучыўся на факультэце французскіх моў, і пра яго хадзіла легенда, што ад студэнцкай стылэнды ён яшчэ нешта ўмудраўся адсылыць маці ў вёску, ёй на пражыццё. Пабачыўшы худу постасі Адама, няняжка было даць веры.

Я ня ведаю, якія стасункі пасля гэтага былі паміж КГБ і Адамам, пэўна, як у тым Гашкавым рамане, “strong behüten, beobachten”. Мой падсвядомы антыкамунізму стаў яшчэ больш акрэсленым, калі я пачуць Адамава палітычнае крэда — “Расейскія каліянатары, марш у сваю Расею!” Гэта квінтэсэнцыя палітычнай програмы і па сёньня наймілейшая майму сэрцу нацыяналіста.

Пасля 1969 г. я згубіў съезд Адама. Але праз тузін гадоў у беластоцкай “Ніве” напраліпу на ягоны допіс, напісаў яму, і мы з задавальненнем аднавілі кантакты ды час ад часу ліставаліся.

Адам жыў у Менску, працаў на заводзе шасцьцернія на мэталарэзным станку. Ягона жытло было недалёка ад Усходніх аўтавакзалу; у месце рэдкіх наведанняў Менску я заўсёды звалася ў тэлефанаваў яму, і мы сустракаліся то ў ягоным невялікім кватэры, поўнай кніжак, то на лавачкы ля станцыі. Пазынёй Адам кінуў працу на заводзе і зарабляў на жыццё перакладам рэлігійнай літаратуры для грамады пяцдзясятнікаў, да якіх ён далучыўся. Тая ж грамада і апранала яго з гуманітарных пасыпак.

Колькі словаў пра 158-сторонкавую кнігу. Яна мае нарыс гісторыі эспэрантызму руку ў Беларусі, ладную практичную граматыку, практикаваны і навучальныя тэксты, узоры беларускай пазії на мове эспэранта — ад Скарыны да Новіка-Пеона, звікім меў знаёмства Адам. Бальшыня перакладаў зроблена самім Адамам Аляксандравічам. Напрыканцы, як і мае быць, — 26-сторонкавы эспэранта-беларускі слоўнік ды бібліографія. Наклад кнігі быў 4000 асобнікаў.

У канцы 1994 г. міне адправілі на курсы кваліфікацыі ў Менск. Пачыналася расейская агрэсія ў Чачні, і мы з цікавасцю сачылі за падзеямі, якія спраўна асьвяталяла “Свабода”, праз маленькі кішэнны прымічак. Антончык даймаў Лукашэнку дакладам пра карупцыю, я набыў для сваёй калекцыі газет “Звязду” зь белай старонкай.

Калі я ўрэшце патэлефонаваў Адаму, ягоная ўдова паведаміла мне, што Адама бойега ніяма. Я быў такі ўражаны, што ні аб чым не распытваў. Што пыталаў — якія сябра...

Засталася кнішка, ёсьць людзі, якія могуць сказаць болей пра энтузіяста-эспэрантыста. Я ж распавеў, што ведаю.

Мікола Бусел, Дуброва

На гэтым тыдні пачалася рэканструкцыя менскай плошчы Незалежнасці. Рух транспарту паступова пераносіцца на вул. Савецкую, а з 8 красавіка пачненца рэканструкцыя падземнага пераходу па паштамту і разгорнечца будаўніцтва двух новых пераходаў: ад мэтро да Дому ўраду і калі пэдагагічнага ўніверсітэту. У выніку аўтамабільны рух на плошчы з кальцаўога станові лінейным, уздоўж касцёлу пасадзяць сквер, паставяць помнікі “Народу-стваральніку” і Францыску Скарыну, якія, па задуме архітэктараў, маюць утварыць троці з помнікам Леніну. Пад зямлём маркуюць пабудаваць чатырох’ярусны грамадска-гандлёвы цэнтар з паркінгамі, крамамі, рэстарацыямі ды ўніверсальнай залай на тры тысячы наведнікаў. Яе столя вышынёю 10 мэтраў будзе выходзіць на паверхню ў выглядзе купалу.

Праз тыдзень на пасяджэнныі "вышэйшае дзяржрады саюз-най дзяржавы" беларускі і расейскі бакі зьбіраюцца падпісаць дамоўленасці аб выраў-ноўванні ўмоваў гаспада-рання для прадпрыемстваў Рәсей й Беларусь.

Мэта расейцаў — дабіца, каб Беларусь мела на большую эканамічную самастойнасць, чым іхныя рэгіёны. Калі эканамічныя пагадненіні, падпісаныя якіх заплянаванае на 12 красавіка, набудуць моц, расейскі ўрад зможа лініць сваю стратэгічную задачу напалому выкананай. За згоду Беларусі Расея гатовая нават плаціць: мы атрымаем газ і нафту па тых самых цэнтрах, што й Смаленская вобласць, а ў дачыненіні да беларускіх экспарцёраў будуть дзеянічаць унутрырасейскія тарыфы на чыгуначныя перавозкі.

Расея ж патрабуе, каб Беларусь адміністрація льготы сваім прадпрыемствам, што павялічвае шанцы расейскіх вытворцаў на эканамічную экспансію ў Беларусь. Урад гэта разумее, але разумее й неабходнасць такога разшыненія: няма сродкаў, каб ільгатаваць прадпрыемствам. Тому ў прынцыпе непазбежная разшыненіе аў скасаванні льготаў хоча правесці пад соўсам "расейскага дыктату". Цяпер дзяржава падтрымлівае толькі 5—6 з іх, а адмена льготаў азначае фактычна спыненне вытворчасці. Гэтым прадпрыемствам захаваюць ільготы, як мяркуеца, толькі да пачатку 2003 г. Ёсьць спадзіванні, што за гэты час зыніжэнне цэнха на энэрганосібіті дазволіць палепшыць фінансавы стан прадпрыемстваў.

Найбольш прынцыпавае для Рәсей і раздражнільнае для Беларусі пытанніе — урэгулюванне збору падаткаў на дабаўленую вар-

Большасць беларусаў супраць аўтаднанія

41% беларусаў і 67% расейцаў лічыць, што прэзыдэнт павінен быць аўтаднім для дзяяўлючай дзяржаваў, 52% беларусаў і 26% расейцаў мяркуюць, што ў кожнай краіне мае быць свой прэзыдэнт. Такі вынік апытання грамадзкай думкі, праведзенага ў лютым мэдиягрупай "Саюз" і групай кампаній "Monitoring.ru" на тэму "Грамадзкая думка па Саюзному дзяржаву Рәсей й Беларусі" сярод 2026 грамадзянаў Рәсей і 605 грамадзянаў Беларусі ва ўсіх рэгіёнах абедзвою дзяржаваў. Паколькі аптытанье было праведзеннае лабістамі аўтаднанія, рэальныя лічбы, траба думачы, на сёньня яшчэ больш несуцяшальнія для інтэрв'етараў.

Наконт аўтаднага парламэнту ста-ноўча выказваеца 41% беларусаў і 63% расейцаў, пра аўтадніе войска — адпаведна 35 і 72 працэнты, стварэнне аўтадніх спецслужбаў ухваляюць 49% і 64%. За незалежныя парламэнты выступаюць 51% беларусаў і 29% расейцаў, за незалежныя войскі — адпаведна 57% і 22%, за незалежныя спецслужбы — 40 і 28 працэнтаў. І толькі за аўтадніе эканамічную прастору ("як і Эўразія") выказваюць 83% беларусаў і 84% расейцаў (супраць — 6% і 8%), за аўтадніе валюту — адпаведна 73% і 81% (супраць — 18% і 11%).

Паводле БелаПАН

Новыя сябры АГП

Міхаіл Чыгір і Павал Казлоўскі ўступілі ў рады Аўтаднанай грамадзянскай партыі. У АГП пачынаеца "працэс гуртавання прафесіяналаў", канстатаваў лідэр партыі Анатоль Лябедзька. Траба аўтаднаны, што Казлоўскі ўступае ў АГП ужо на першы раз.

Справа спынена

Суд Цэнтральнага раёну Менску спыніў крымінальную справу ў дачыненіні да намесніка начальніка менскай міліцыі грамадзкай біспіекі Віктара Русака і бывшага начальніка аддзела масавых мерапрыемстваў Міхаіла Кандраціна (ня-

Гульня па расейскіх правілах

Эканамічныя пагадненіні 12 красавіка могуць мець для Беларусі больш фатальныя наступствы, чым усе красавіцкія палітычныя цырымоніі папярэдніх гадоў

Генадзь Навіцкі Міхailу Касьянову: ці ёсьць сэнс?

тасць. Расея настойвае на прынцыпе "краіны паходжання" (г.з., экспартуючы сваю прадукцыю ў Беларусь, яна будзе сама зьбіраць падатак на яе). Сёньня расейскі экспарт у Беларусь значна падышае беларускі ў Расею: адмоўнае замежнагандлёвае сальда складае 180 млн. далляраў. Тому Беларусь ад такога способу збору мае значныя страты. У якасці кампенсаціі нашыя ўлады патрабуюць тыхі 180 млн. далляраў. Расея нібыта гатовая даць гэтыя грошы, але спрабуе адцягнуць выплаты на наступны ці нават на 2005 г. Падобна, што, атрымаўши згоду Беларусі, Расея з часам спыніць выплату кампенсаціі, абузовіўши гэта нейкім палітычнымі ці эканамічнымі прычынамі.

Шанцы на тое, што эканамічныя дакументы, якія можна лічыць першымі дзейнічнымі крокам інтэграцыі, будуть падпісаны 12 красавіка, даволі высокія. Прэм'ер-міністры Генадзь Навіцкі і Міхайл Касьянаў ухвалілі праекты чатырох пагадненін, што тычацца стварэння роўных умоваў гаспадарання для беларускіх і расейскіх прадпрыемстваў. Няма згоды пакуль толькі па пытаннях, што тычацца ўскосных падаткаў і межанізму іхнага спагнання. Верагодна, да 12 красавіка будзе падрыхтавана некалькі варыянтаў пагадненін, таму даведацца, які з іх пройдзе, можна будзе толькі

Працяг са старонкі 1.

У адрозненіні, напрэклад, ад Румынскіх царкви, якія доўгі час ня мела ўласных святыніх. Несамастойнасць беларускіх царкви цяжка вытлумачыць ва ўмовах, калі нават нешматлікія Польская і Эстонская праваслаўныя цэрквы больш ня скутыя залежнасцю ад Масквы.

Патрэбу ў самастойнасці пра-васлаўнае царквы для трывалае стабільнасці незалежнай Беларусі ўсё ясней разумеюць беларускія эліты. У прыватнасці, не пакой іх ў выклікаюць пэрыядычныя антыкаталіцкія паходы артадоксаў, што падрываюць нацыя-

пер працу ў Акадэміі міліцыі) па справе трагедыі на "Нямізе" ў траўні 1999-га. Справу закрылі ў суязі зі сканчэннем тэрміну дайнасці. Свяякі ахвяраў абуранныя гэтым разшыненіем.

Зъмены ў Інстытуце сацыялёгіі
Інстытут сацыялёгіі ператворыўся ў Інстытут сацыялёгіі і сацыяльных тэхналёгій. Яго дырэкторамі прызначаны расейскі доктар сацыяльна-еканамічных наукаў Георгій Яельскін, які два гады выконваў абавязкі дырэктора. Замест ранейшых сямі навуковых аддзелаў у інстытуце будуть два аддзелы і два цэнтры.

Б.Т.

пасцяль размовы прэзыдентаў Беларусі і Рәсей.

Гэтыя дакументы могуць даць кароткатэрміновую карысць беларускай эканоміцы. Але далейшае яе завязваньне на расейскую ставіць шматлікі палітычныя і культурныя пытанні, бо да Расеі магчымасць дыktаваць свае ўмовы яшчэ больш паспяхова і бескампрамісна. І сёлетніе падпісаньні не эканамічных пагадненініяў можна мець для Беларусі больш фаталь-

ныя наступствы, чым усе красавіцкія палітычныя цырымоніі папярэдніх гадоў.

Лагоднае стаўленіне беларускай апазыцыі да хуткага падпісання дакументаў паказальнае. Па-першае, мояць ўкараніўся стэрэotyp, што праз эканоміку Расея нібыта можа (асабліва наўніка вераць, што і хоча) дапамагчы Беларусі стаць на шляхах лібералізацыі грамадзкага жыцця. Па-другое, апазыцыі цяжка ўпэўніцца ў падтрыманыя жыццем эксперыменты ў згубных баках эканамічнай інтэграцыі, бо яны стануть бачныя толькі праз дастатковая працяглы час. А палітыка ўлады пабудаваная на адвартотым: яна пэрыядычна паказвае свае посыхі "ужо сέньні", якія маюць акрэсленай стратэгіі на заўтра.

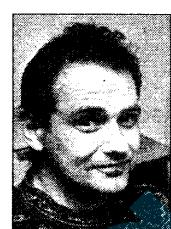
Раўнапрайных саюзаў паміж дзяржавамі з рознымі патэнцыяламі ня можа быць. Гэта добра ўсведамляюць і Беларусь, і Расея. Калі для першай гульня ў інтэграцыю можа стацца лёсавызначальнай, дык для апошніяя яна паранальная з проблемай аднаго з рэгіёнаў: пытанніе ёсьць час. Нават калі ўзьнікнуть супяречнасці паміж саюзным і нацыянальным заканадаўствамі, перавага будзе на баку першага.

У выпадку перамогі апазыцыі на прэзыдэнцкіх выбарах скасаваць саюзную дамову было б вельмі проста: Лукашэнка падпісвае ўжо пасцяль сканчэнні, у адпаведнасці з канстытуцыйнымі пытаннямі. Правы на падпісанію дамовы ў аўтаднанія ўважаюць саюзныя дамовыя наўнікі абавязацельстваў у адносінах да беларускага народу. Аднак для пачатку такога працэдуры неабходна вирнуць Канстытуцыйную суд. Яно вырашыцца, калі будзе прызначана большшая частка насељніцтва. Пытанніе аў скасаваньні саюзніцкіх адносінаў уваходзіць у кампэтенцыю Канстытуцыйнага суду. Яно вырашыцца, калі будзе прызначана большая частка насељніцтва.

Падпісаны працэдуры ўжо ўважаюць саюзную дамову на прэзыдэнцкіх выбарах скасаваць саюзную дамову было б вельмі проста: Лукашэнка падпісвае ўжо пасцяль сканчэнні, у адпаведнасці з канстытуцыйнымі пытаннямі. Правы на падпісанію дамовы ў аўтаднанія ўважаюць саюзныя дамовыя наўнікі абавязацельстваў у адносінах да беларускага народу. Аднак для пачатку такога працэдуры неабходна вирнуць Канстытуцыйную суд. Яно вырашыцца, калі будзе прызначана большая частка насељніцтва.

У выпадку перамогі апазыцыі на прэзыдэнцкіх выбарах скасаваць саюзную дамову было б вельмі проста: Лукашэнка падпісвае ўжо пасцяль сканчэнні, у адпаведнасці з канстытуцыйнымі пытаннямі. Правы на падпісанію дамовы ў аўтаднанія ўважаюць саюзныя дамовыя наўнікі абавязацельстваў у адносінах да беларускага народу. Аднак для пачатку такога працэдуры неабходна вирнуць Канстытуцыйную суд. Яно вырашыцца, калі будзе прызначана большая частка насељніцтва.

тыдзень нашага жыцця
Гледзячы з Магілёва

Палітычная саюзныя дзяржавы ў Магілёве ў вобласці неадназначна: структуры палітычных партыяў непадпісаваць саюз, не адчуваецца іхнае прысутніцтва ў рэгіянальным палітычным жыцці. Дзейнасць палітычных партыяў скіравана на падтрыманыя жыцця ў саюзіцаў саміх гэтых структур. Але ж крывае на палітычных структурах упільва на грамадзкое жыццё: крывае БНФ прывёў да таго, што беларусы выцясняюцца з ужытку (менш стала, напрыклад, беларускімі шыльдаў і г.д.).

Да дні "яднання народаў Беларусі й Рәсей", што адзначалі на гэтым тыдні стаўлюцца скептычна — гэта шоў. Паказальна, як самі людзі ставяцца да тых сымбаліяў, якія яны абрали: у Магілёве вісіць цяперашнія сцягі зялёнай паласой дагары. Калі давядзеца пэраглядаць дакументы наконт гэтай інтэграцыі, падпісаныя Беларусі, дык треба будзе выходитці з беларускіх інтарэсаў, але вырашыцца ўсё ўзважана, юрыдычна правильна — мы ж цывілізаваныя людзі!

Мне самай галоўнай падзейай мінулага тыдня здаецца тое, што пасцяль паўгадавай пярэврэвы на эпізіде абрали мэра Магілёва — Уладзімера Шорыкава. Цяпер за нас будзе каму "адказваць"!

Алесь Асішоў, Магілёў

Як скасаваць беларуска-расейскі саюз?

Саюз з Расеяй ня вечны. Ці прадугледжваюць заключаныя ўрадамі Лукашэнкі дамоўленасці юрыдычныя працэдуры ягонага скасаванья?

Першы інтэграцыйны дакумент — дамова аў утварэнні супольнасці Беларусі і Рәсей — быў падпісаны 6 год тому, меў чистыя прарападынскія характеристики і не ўсталёўваў нікіх узаемных абавязкаў. Тому, хоць ён і быў ратыфікаваны законным Вярховым Саветам, яго спыненне наўнікі падтрымліваюць. У дакументе ўпершыню ўзьнікаюць часавыя тэрміны: падвадмыць аў выходзе неабходна за 12 месецяў. Значна больш услідніе скасаваньні дамоўленасці ўзьнікаюць часавыя тэрміны: падвадмыць аў выходзе неабходна за 12 месецяў. Значна больш услідніе скасаваньні дамоўленасці можна бу-

зіць падпісаны на прэзыдэнцкіх выбарах скасаваць саюзную дамову было б вельмі проста: Лукашэнка падпісвае ўжо пасцяль сканчэнні, у адпаведнасці з канстытуцыйнымі пытаннямі. Правы на падпісанію дамовы ў аўтаднанія ўважаюць саюзныя дамовыя наўнікі абавязацельстваў у адносінах да беларускага народу. Аднак для пачатку такога працэдуры неабходна

Дзе Корбан?

Юрась Корбан зынік 19 студзеня. Пасъля гэтага ён колькі разоў тэлефанаваў з свайго сотовага маці й сябрам, абяцаючы хутка зявіцца. Размовы зазвычай доўжыліся менш за хвіліну. Маці Юры патлумачыў прычыну свайго нечаканага зынікнення тым, што сустрэу "аднага чалавека" і мусіў падехаць з ім. Голос Корбана ў часе тэлефонных размоваў быў не зусім натуральны. Маці кажа, што ён гучаў так, нібы ў Юрася ці то быў перабіты нос, ці то яму нехта сціскаў горла. У часе апошняй гаворкі ён папрасіў маці падрыхтаваць вялікую суму грошай (20 тыс. даляраў) — і тэлефанаванын на гэтым перапыніліся. Зынікненне адказнага сакратара віцебскага моладзевага цэнтра "Контур" Юрася Корбана паднейшаму застаецца вялікай загадкай. Некаторыя з раней абнародаваных прэсай фактаў выявіліся непраўдзівымі. Съледзтва дакладна вызначыла, што ён не тэлефанаваў маці й сябрам ані з Берасця, ані з Варшавы — толькі з Полацку, Наваполацку і Менску (з раёнаў Серабранкі і Чыкоўкі). Сябры й бацькі таксама адмаўляюць наяўнасць у Корбана аса-бістай аховы: падчас выбарчае кампаніі яго ахоўвалі маладафронтавцы. Съледчы Аляксандар Харытановіч, які займаецца справай Корбана, ніякіх камэнтароў ня даў: уся інфармацыя зьяўляецца таемніцай съледзтва. У прокуратуре ж кажуць, што 13 красавіка, калі дагэтуль ня выявіліся новыя факты, справа будзе спыненая — да іх зьяўлення. Мы падрабавалі правесці сваё рассыльданье: сустрэліся з бацькамі Юрася Корбана, ягонымі сябрамі й паплечнікамі, зь ягонымі віцебскімі знаёмцамі. Зь іхных расповедаў выразна вымалёўваюцца тры вэрсіі.

Вэрсія 1: крымінальны "наезд"

Чуткам пра крымінальнае зынікненне Юрася спрыяў... ён сам. Корбан неаднаразова расказваў, як удала адбіўся быў ад ракету, што "наяжджаў", патрабуючы грошай. Аднак Віктар Шляхцін, кіраўнік віцебскага "Маладога фронту", кажа, што Юрась любіў пахваліца, таму веры гэтым словам даваць ня варта. Сябры Кор-

абывалася. Але Віктар Шляхцін назначае, што пасъля зынікнення кіраўніка цэнтара займеў значныя праблемы — у тым ліку й фінансавыя: "Корбан быў вельмі амбітны асобай. І ён шмат інфармацыі тримаў пры себе, не пускаючы да іншых. Пасъля ягонага зынікнення мы мелі праблемы з справаўздачнасцю, бо нават ня ведалі, перад кім і за што мы павінны адказваць". А выкананічы дырэктар "Контуру" Кастусь Смолікаў

"Ён назваўся Вікцарам, сказаў, што баксёр, адседзеў за ненаўмыснае нанясенне цяжкіх цялесных пашкоджаньняў. А цяпер, маўляў, хоча займаца з маладымі, трэнэрываць іх. Я яму сказаў: ідзі да Корбана, у яго ёсьць людзі й гроши".

бана нічога ня чулі пра такія выпадкі, а маці рашучча адмаўляе гэты факт...

У папярэдній публікацыі ў "НН" (№7 ад 15 лютага) гаварылася пра бізнес, які нібыта мей Корбан. Ніна Корбан, маці Юрася, такі факт таксама адмаўляе. Старшыня аршанскага цэнтру падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў "Крывіч" Алеся Шутаў, сябар Корбана, назначае: "Бізнесу сапраўднага ў Юрася не было — была толькі ідэя". Віктар Шляхцін удачліві, што Корбан меў намер адчыніць музычную краму. Але ці быў у фронтавуцца нейкі пачатковы капітал? Барыс Хамайдыа кажа, што быў: "Калі актыўізавіліся гаворкі пра прыватызацыю, Корбан прыйшоў да мене і кажа: хутчай бы ўжо тая прыватызацыя пайшла. Я яму ў адказ: хлопча, тая прыватызацыя адбудзеца без цібе, беларускія гроши туды ня пусцяцца... Ну згадаіцеся, калі б не было грошай, навошта было бы такія чаканы начатку прыватызацыі?" Уладзімер Плешчанка, старшыня Віцебскай гарадзкай рады КХП БНФ, таксама кажа, што гроши ў Юрася вяліся: "Корбан сядзеў на грашах, але гроши яго і сапсовалі. Ягоныя ж хлопцы часта наракалі, што Корбан, маўляў, купіў сабе машину". Блізкі да "Контуру" сябар БСДП (НГ) Васіль Ігнаценка адкрыта кажа, што Корбан рана "зажыраваў", заеўся...

Ці ня з грантаў, атрыманых на выкананье разнастайных праектаў, былі ў Корбана тыя сродкі? Алеся Шутаў пэўны, што "үчечкі" грантавых грошай у "Контуры" не

кажа, што найбольшая праблема — нават не блытаніна з дакумэнтамі, а немагчымасць доступу да кампутара арганізацыі: аbstalіvanье захоўваецца на кватэры Корбана, а ягоная маці адмаўляеца аддаваць тэхніку да зыяўлення сына.

Зрэшты, слова Корбана пра ўласны бізнес маглі быць чарговай "бу公报", якая так і не знайшла б рэальнага ўвасаблення. Але агучаныя пляны ды яшчэ ў спалучэнні з чуткамі пра вялікія гроши, якія круціцца ў трэцім сектары, маглі выклікаць увагу крымінальных колаў да віцебскага фронтавуцца. Уладзімер Плешчанка згадвае, што да яго падчас выбарчае кампаніі 2001 г. падыходзіў нейкі падазронны чалавек: "Ён назваўся Вікцарам, сказаў, што баксёр, што адседзеў за ненаўмыснае нанясенне цяжкіх цялесных пашкоджаньняў. А цяпер, маўляў, хоча займаца з маладымі, трэнэрываць іх. Я яму сказаў: ідзі да

Корбан пасъля выкліку ў Камітэт фінансавых рассыльданьняў быў здыўлены наяўнасцю ў КФР мноства ягоных фатаздымкаў, зробленых на вуліцы, калі сам Юрась пра гэта нават не падазраваў. Алеся Шутаў згадвае, што падчас выборчае кампаніі ў будынку насупраць офісу "Контуру"

нальнікі гэтага чалавека ня ведаюць. Значыць, ён спэцыяльна паказаўся мне там. Хто ён — я так і ня ведаю".

Вэрсія 2: акцыя запалохваныя

Корбанам мог актыўна цікавіцца не толькі крымінальны сьвет, але і спэцслужбы. "Гэта вельмі падобна да працы спэцслужбаў", — назначае Уладзімер Плешчанка. — Для крымінальнікаў такая праца выглядае занадта вытанчана: даць чалавеку некалькі разоў затэлефанаваць! Яны б далі затэлефанаваць толькі раз і запатрабавалі б грошы." То, што выпадак Корбана не выглядае на клясъчнае выкладанье дзеля выкупу, адзначае І Алексі Шутаў, і бацькі Юрася Корбана. "Крымінальнікам было б нявыгадна тримаць у сябе Юру, — кажа Ніна Корбан. — Яны б даўно выпусцілі яго і наклалі б нейкую даніну". Бацькоў вельмі насыцяровасцю той факт, што кватэру Юрася Корбана, у якой была сыгналізацыя, самавольна ўскрыла служба "Ахова". Паводле контракту, пасъля сыгналу трывогі прадстаўнікі службы мусіць пададзіць гаспадарам і чакаць іхнага прыезду. Насуперак гэтаму, служба "Ахова" адчыніла кватэру самачынна: "Я ня ведаю, які ў Юры маглі быць дакументы".

Ці быў віцебскі фронтавец асобай таго ўзроўню, каб ім сур'ёзна заняліся якія-небудзь "эскадроны съмерці"? Алексі Шутаву гэтая вэрсія падаеца беспадставай: "Гэта асоба не таго маштабу". Пагаджасць зь ім і Васіль Ігнаценка: "Цяжкі паверыцы, што яго зынішчылі ўлады. І цяжкі паверыцы, што яго забілі". Сябры Корбана Віктар Шляхцін і Кастусь Смолікаў таксама пэўныя, што аналігі са зынікненнямі вядомых апіянэнтаў рэжыму тут недарэчныя: віцебская апазыцыя — ня той узровень, на які ўзьдзейнічаюць такімі мэтадамі.

Апроч бацькоў, "палітычную" вэрсію зынікнення падтрымлівае Уладзімер Плешчанка: "Маглі выбраць спэцыяльна асобу, на дужа вядомую ў краіне, асобу сарадніцтва пляну. Да таго ж асобу, запэцаную фінансавымі махінацыямі. Выбраць, каб паказаць, што і сярэдніх дзеячоў чакае тое саме, што і вядомых. Гэта можа быць акцыя запалохваныя".

Вагі "палітычнаму" съледу на-дае й тое, што за Корбанам сачылі падчас перадвыборнае кампаніі. Сяброўка Корбана Вольга Страсціна кажа, што часам хадзілі нават людзі ў форме. Віктар Шляхцін такіх звязкаў не падзівляе, але кажа, што Корбан пасъля выкліку ў Камітэт фінансавых рассыльданьняў быў здыўлены наяўнасцю ў КФР мноства ягоных фатаздымкаў, зробленых на вуліцы, калі сам Юрась пра гэта нават не падазраваў. Алеся Шутаў згадвае, што падчас выборчае кампаніі ў будынку насупраць офісу "Контуру"

была ўсталіваная нейкай апаратура: "Не скажу, што для сачэння ці падслухоўвання, — ня ведаю. Але апаратура надта падазроная..."

Зынікненне Юрася Корбана на-несла магутны ўдар па віцебскіх моладзевых арганізацыях: спы-ніўся выхад газеты "Віцебская

Юрась Корбан — суплярэчлівая асоба. Паплечнікі найперш адзначаюць ягоныя выдатныя арганізатарскія якасці, а рэдактар газеты "Выбар" Барыс Хамайдыа, наадварот, назначае, што арганізатарам Корбан быў сярэднім: "Каб у мене было столькі грошы, колькі ў Корбана, увесі Віцебск стаяў бы дагары нагамі". Корбан быў харызматыкам. Магчыма, гэта спрычынілася да аса-бістай непрыязненасці асаніма, які некалькі разоў пісаў у разыдзеле прыватных абелестак "НН": "Корбану трэба лічыць гроши, а не займаца палітыкай". Юрась Корбан любіў пафарсіць, а гэткай рыса ня ўсім падабаецца.

трыбуна" (ейны наклад сягаў да 3000 асобнікаў), фактычна адсутнічае каардынантны цэнтар моладзевых суполак, ролю якога выконваў "Контур" на чале з Корбанам.

Маці занепакоеная тым, што ўлады валаводзяць з пошукамі Юрася. Магчыма, прычына ня толькі ў палітычным падтэксце справы, але і ў тым, што яе саму ледзь не падазравалі ў суўдзе: казалі, што яна недзе хавае сына.

Пэўны час была ў сяброву думку пра ад'езд Корбана за мяжу. Якраз 19—20 студзеня за мяжу выехала вялікая група віцебскіх палітімігрантаў (дарэчы, дакументы, якія сведчылі, што гэтых людзей улады пераслыходзяць па палітыч-

бярэшся сам, падрыхтуеш месца, а там і я прыеду.

Пэўны час была ў сяброву думку пра ад'езд Корбана за мяжу. Якраз 19—20 студзеня за мяжу выехала вялікая група віцебскіх палітімігрантаў (дарэчы, дакументы, якія сведчылі, што гэтых людзей улады пераслыходзяць па палітыч-

Прыванцы 2001 г. Юрась Корбан прапаноўваў Шляхціну пераяжджаць у Бэльгію: падрыхтуеш месца, а там і я прыеду.

ных матывах, падпісваў сам Корбан). Маці, як сведчыць Віктар Шляхцін, спрабавала шукаць Юрася паміж іх...

Сама Ніна Корбан цяпер пэўная, што ейны сын за мяжу не зъяджаў. Яна зазнавае, што ягоны зынікненне было вельмі раптоўным: ён ня ўзяў з сабой нават зубной шпоткі. "Дый грошай у яго не было, максымум тысяч 20—30 беларускіх рублямі й даляраў 10—20. Хіба так за мяжу зъбіраўца? Тым болей, ён не зрабіў бы з намі, з бацькамі, вось так, а абавязковая паліцізация быў здадзіць падзею — пад вялікім пытаннем..."

Дзе цяпер Юрась Корбан — не вядома. Але сама "справа Корбана" сведчыць, што ў беларускай палітыцы застаецца актуальнай праблема зынікнення людзей. Выпадкі зынікнення перасталі быць унікальнымі. У Віцебску яшчэ на пішчуце на сценах "Дзе Корбан?" Мабыць, дарма: мы мусім ведаць, куды падзеяўся ўзделнік нацыянальнага руху і палітычнай апазыцыі. Мы мусім ведаць пра гэтае...

Дзе цяпер Юрась Корбан — не вядома. Але сама "справа Корбана" сведчыць, што ў беларускай палітыцы застаецца актуальнай праблема зынікнення людзей. Выпадкі зынікнення перасталі быць унікальнымі. У Віцебску яшчэ на пішчуце на сценах "Дзе Корбан?" Мабыць, дарма: мы мусім ведаць, куды падзеяўся ўзделнік нацыянальнага руху і палітычнай апазыцыі. Мы мусім ведаць пра гэтае...

Аркадзь Шанскі

Бабуля брытанськае націі

Працяг са старонкі 1.

Праўда, калі жонкі побач не было, ён зноў бінтэжыўся і пыкаў-мыкаў.

Неўзабаве пачалася другая сусьветная вайна. Калі ўзынікала пагроза нямецкага ўварвання на Брытанскія астравы, паўсталі прапанова вывезьці дзяцей у Канаду, дзе ўжо знайшлі прытулак нашчадкі дацкай і нарвежскай каронаў. Карапала не дазволіла: "Дзецы не паедуть без мяне! Я не могу пакінуць карапала, я яго Карапалескую Вялікую цыцьку ніколі нікуды не падае". Яна навуцілася страліць з вінтоўкі і рэзвальверу ды асабісту выступіла з заклікам да французаў супраціўліца. Гітлер называў яе "самай небяспечнай жанчынай Эўропы", а суайчыннікі — "ледзі Сымеласьці".

У верасні 1940 г. на Букінгемскі палац, калі там знаходзіліся кароль з карапалом, упалі шэсцьць нямецкіх бомбаў. Карапала не наплохала: "Я радая, што нас бамбілі. Цяпер я могу съмела глядзець у очы жыхарам Ист-энду". Яна насарочча часта звяўлялася ў руінах бедных кварталаў, якія нярэдка пападалі пад бамбёжкі, бо асы люфтвафэ цэлілі ў размешчаныя там заводы, вайсковыя часці, шпіталі. Разам з жонкай Чэрчыллем Лізавета зібрала дапамогу для Сталінграду. У валаградзкай абласной больніцы №2 дагэтуль карыстаючы інструментамі, дасланнымі карапалом.

Скончылася вайна, а неўзабаве скончылася і шчасце карапалескай пары, бо 6 лютага 1952 г. кароль памёр ад раку лёгкіх. Правіць Брытаніі пачала старэйшая дачка Георга Лізавета II. Удава Георга захавала ўсе вонкавыя атрыбуты, але стала ўжо "карапалескай-маці".

Некі час яна шукала новы сэнс існавання. Нехта прапанаваў паслаць яе генэрал-губэрнатарам у Аўстралію. Яна гатовая была

падпрадкаўцаца дзяржаўнай патрэбе, але залірэчыла карапалеву-дачку, якая абвесыціла, што бяз маці правіць ня зможа.

Дзякуючы разъмеранаму ладу жыцця карапала-маці да ста гадоў захавала цудоўнае здароўе, жалезныя харктар і выдатнае пачуцьцё гумару. Яна не цярпела пытганняў накшталт "як Вы?", заўжды адмайлялася ад мыліцай ды кікоў (хады ў яе двойчы быў пералом шыкі съязгна) і ад акуляраў (хады чытала толькі з лупай). Зламаўшы трох гадоў таму другое съязгно, яна моўчкі сядзеўа ў фатэлі, чакаючы даўтароў.

Лізавета I не сумавала. Калі адна састарэлая фройліна прыйшла да карапалескай-маці прасіць аб адстадуць, тая сказала: "Віншу! Правільна! Пасыль 80-ці жыццё ператвараеца ў сапраўдную асалоду!" Яна сама цешылася жыццём як магла. Аб выдатках карапалескай-маці хадзілі легенды, бо да сваіх фінансаў тая нікога не падпушкала. Перарасходы складалі мільёны фунтаў. Але ў дому пастаянна было шмат гасцей, безыліч лёкай і кухараў. Казалі, што ў

1920 год.

Кларэнс-хаўс (лонданскай рэзыдэнцыі нябожчыцы) "фрай-о-клок" (піцыё чаю а пятай вечара) такі багаты, што падобны да абеду, а тамтых пікнік нагадвае банкет. Старая карапала любіла паесці па-карапалескую.

Яе дзень пачынаўся з кубка гарбаты "Эрл Грэй", пасыль чаго Лізавета зіблала свой сніданак — тост, варанае яйка і садавіну — і зімалася ранішнім туалетам. Гардэроб карапалескай-маці займаў сама меней цэлы паверх Кларэнс-хаўсу. Шмат увагі карапала надавала твару, карыстаючыся толькі касмэтыкай "Элізабэт Ардэн". Нават у адзіноце карапала ніколі на сънедала, не апрануўшыся і не наಡзеўшы адпаведных сану ўпрыгожаныню. Яна была сама веліч і кансэрватызм брытанскай манархіі.

Лізавета I была ахвотніцай і выпіці. Адзін з прыдворных карапалескай-маці называў яе найлепшай хадзячай рэкламай джыну, якія тая пачатроху ўжывала штодня. Аднойчы нехта падараў яе 20 бутэлек шампанскага, дадаўшы, што, маўляў, будзе чым пачаставаць гасціц. Старая не разгубілася і адка-

зала, што такой малой колькасці і такому добраму гатунку яна ў сама дасыць рады.

Уесь каляндар старой карапалескай-маці арыентаваўся на дні скакач. Коні зь ейнай стайні выигралі 440 забегаў. Карапала-маці ніколі не прадавала сваіх скакуноў — яны заўжды дажывалі свой век на стайні. Яе жарсць да скакач была праста неверагоднай. Нават хворая, з тэмпературой пад 40, яна не прапускала ніводнага забегу. Маладыя жаробрэбкі і кабылак для сваіх стайні яна да съмерці адбрасала сама. Любоў да коней яна перадала і сваёй дачце Лізавете II. Аднак, у адрозненіне ад прынцэсы Маргарэт, яна ніколі не апускалася да раманаў з жакеямі. Яна то пакаленне, яна тое выхаванне, яна прынцэпі.

Кансэрватарка да мозгу касьцей, яна працівілася любым новаўядзенням: каб Бэкінгемскі палац быў адкрыты для наведвальнікаў публікі, каб у карапалескую гвардью прымалі нашчадкаў чорных эмігрантаў, каб карапала сустракалася з рок-музыкамі.

Калі б яна не была карапалескай,

якія мэмуары яна магла бы пакінуць! Аднак яна не дазваляла сабе літаратурных або газетных вольнасцяў. Апошнія радыёінтарвю яна дала ў 1922 годзе! Яна, дарэчы, так да съмерці і не пагадзілася сустрэцца з Камілай Паркер — кахранкай свайго любімага ўнука, прынца Чарльза. Дзіва што і выбрэкі прынцэсы Дыяны выклікалі ў яе сумнёў. Тым на менш, гэта менавіта яна навязала Чарльзу Дыяну. Кажуць, проста каб насліць лорду Маўнтбэтэну, які спадзяваўся ажаніць нашчадка трону з сваёй пляменніцай. Маўнтбэтэну яна не магла дараўцаў "бяздарную страту Індіі".

Афіцыйна яна николі не выходзіла за рамкі сваіх прадстаўнічых функцыяў. Аднак у глыбіні свайго палацу яна заўсёды заставалася жанчынай з уласцівымі жанчынскімі атрыбутамі. У 1975 г. яна асабісту выступіла супраць далучэння Брытаніі да ёўрапейскага "супольнага рынку" і да скончылі выступала супраць любой інтэграцыі. Пры гэтым, у адрозненіне ад большасці брытанцаў, яна не адчуваляла ніякай непрыязні да французаў, і перамогу французаў над бразыльцамі на апошнім футбольным чэмпіянаце сустрэла "Марсельезай". Затое сядро ё не прыяцеляў быў, напрыклад, Уністан Чэрчыль. Хто ведае, як павярнулася б вайна, калі б прэм'ерам стаў тагачасны фаварыт карапалескага лорда Галіфакса, якому прыпісвалі прынамескі настроі.

Нягледзячы на свае дзівацтвы і дзяякічысці ім, карапала-маці Лізавета I была сымбалем трывалай манархіі, бабуляй усіх брытанцаў, чалавекам старой рамантычнай вікторыянскай Брытаніі. "Queen Mum" любілі болей за ўсіх астатніх члену карапалескай сям'і. Англія асацыюеца з падобнымі да яе бабулькамі, што вечна сядзяць з кубкамі гарбаты над чарговай крыжаванкай з "The Times" з коцкі на руках, а пасыль аблікоўваюць на надвор'е. Цяпер брытанцы апошні раз могуть жалобай засьведчыць сваю адданасць. Зы Лізаветай адышло цэлае стагодзьдзе.

Сяргей Рак

Сымона Папеску

Чаму мы тужым па часах сацыялізму

На камуністах румыны сумуюць па-рознаму. Большасць з тых румынаў, якія тужаць па прамінуйлай эпохе, аплакваюць яе дробныя выгоды, іншакі какуны, пакутуюць на "настальгію стравінка" — съязвяджаючым, што за Чайшэску елі болей і смачней. Схільны, скількі чалавек да часціковых стратаў памяці! Кажучы, што калісці ім жылося лепей, яны быццам забываюць пра галену апошніх гадоў сацыялізму — амаль такую, як цяпер у Пайнаўскай Карзі. Многі з іх выкрасылі з памяці 80-я, атаясаміўшы кіраваныя камуністамі з "адлігай" 60—70-х. Гэтыя людзі тужаць па часах, калі адно валоданье рачамі "адтуль" (з забароненага, таямнічага Захаду) давала прызнаньне і незвычайныя прэстыж.

Сапраўдную тугу адчуваюць быўшыя партыйна-намэнклатурныя бонзы, што лёгка зразумець, хоць іхныя прывілеі датычылі банальныя рэчаў, якія сёньня мае кожны. Пачуцьцё абранасці, доступу да раскошы — нават мінімальнай — прыносіла незвычайную асалоду, а цяпер прымушаюць скуткаваць па часах, калі адно валоданье рачамі "адтуль" (з забароненага, таямнічага Захаду) давала прызнаньне і незвычайныя прэстыж.

Адну з прывілеваных кастаў складалі літаратары. Многія з тых, хто "выбіўся" перад рэвалюцыяй, пра дапамозе палітычнай систэмы, што разглядала пісменынікаў як саюз візіту, здабылі статус мэтраў і мелі прывілеі, якія немагчыма ўявіць сёньня, — вялікія тыражы, вельмі прыстойныя ганарапары, вілы ў курортных мясцінах, дамы творчасці, высокія пасады, замежныя паездкі за кошт дзяржавы (зрэшты, выезды за мяжу дазвалялі ў выключных выпадках) і г. д. Некаторыя творцы быўшыя абелішчаны зоркамі першай велічыні, і пазбаўленыя вялікага выбару чытчыні па інэрціі цешылі іхнае самалюбства. Пісменынікі павінны былі стаяць на варце маралі, нават калі стваралі двухсэнсую з этычнага пункту гледжання літаратуру, праносічы памік радкоў маляві ісціці, якія маглі сысці за падрыўніка ідзі, — але толькі з дазволу ўлад! Таму не здзіўляе прызнанье колішнага дысайдэнта Андрэя Плешу, выдатнага пісменыніка і міністра замежных спраў у часы прэзыдэнтства Эміля Канстанцінэску: "Ведаеш што? Раней я быў шчасливайшы, — сказаў мне нядавна мой добры прыяцель, адважны і прызначаны паэт, які ў 1989 г. апынуўся ў радах нашых незыпічных радыкальных дысайдэнтаў". Усё гэта спалучаецца з агульнай настальгіяй па малым герайзме камуністычных часоў.

Тады мы былі лепшыя

Пра тугу па сацыялізме Андрэй Плешу яшчэ ў 1991 г. напісаў нарыс "Раней было лепш", які ўжо ўвайшоў у румынскія школьнікі. Разважаючы над прычынамі навязылівай настальгіі па "стане рэчаў, якія мог скончыцца толькі морам крываў", — такімі, як дурнота, крывадупша ці дэмант на-

кіраванья камуністамаў? У гэтым сутнасць кананічнай настальгіі — настальгіі па ідэальным Я. Калі ўсё было дрэнна, мы былі лепшыя!

Адным з паняццяў, якія пасыль 1990 г. расчараўвалі, быў панятак дэмакратыі. Дэмакратыя азначае не аўтаматичную роўнасць, а толькі роўнасць шанцаў. Выглядзе на тое, што з роўнасцю ў галечы (тыповай для часоў камунізму) жыць лацівей, чым зь непазыбжнай няроўнасцю, якую нясе з сабою дэмакратыя. Роўнасць давала адтульвное нікога братэрства, салідарнасць, надавала адмысловую пысцілігічную і рытмічную афарбоўку займенынку "мы". Ужываючы множны лік, гавораць ад імя "нас" ("нас, румыны, камуністычныя пары"), мы менш адчуваюць сваю асабістую трагедыю. Пад цікім супольнай нядолі нараджалася таксама пачуцьцё міжвольнай еднасці, малога герайзму, уласцівага кожнаму з "нас". Некаторыя тужаць па гэтым "мы", якое не вымагала адказнасці, у якім можна было драмаць са зручнай думкай, што нічога зрабіць нельзя, і якое давала ілюзію таго герайзму, што называлася "супрацівам" (а ў выпадку інтэлігенту — "супрацівам праз культуру").

Цікава, ці не залежыць інтэнсіўнасць румынскай настальгіі яшчэ і ад мясцовасці, бо лічыліся ж шчасльіўчымі жыхары некаторых раёнаў — гарадоў ля югаслаўскай і румынскай граніцы. У 80-я гады яны маглі час ад часу выбірацца "за мяжу", каб пахадзіць па магазынах (а вугорцы гэта жа "атаварваліся" ў Румыніі ў 70-я). Жыхары прыграічча таксама маглі глядзець больш "лібераль-

нае" тэлебачаныне нашых ішчылівых суседзяў, замежных забадлівальных передачы.

Я належу да апошніяга пакалення, пэрыяд сталення якога цалкам прыпала на камунізм — той самы змрочны, самы "радыкальны" і нішчымны румынскі камунізм 80-х. Юнацтва, гэта жа як і дзяяціцтва, для кожнага нармальнага чалавека павінна быць прадметам найбольш настальгіі. Гэта, аднак, не адносіцца да майго пакаленія (тых, што нарадзіліся падзею ў 1965-м). Ад "пакалення-80" (так называецца апошнія генерацыя пісменынікаў, мастакоў, музыкантаў і г. д., што сталі больш-менш вядомыя ў вясімдзясятых гадоў) мынне аддзяляе менш чым дзесяць год, а здзенца, нібы мы належым да дзівых розных эпох! Паміж людзьмі, народжанымі ў 50-я гады, і майго пакаленія ляжыць — пры ўсёй адноснасці і ўмоўнасці, вядома, — такая самая бездзянь, як паміж амэрыканскімі "бэбі-бумэрз" і "пакаленнем ікс", якое прыйшло съледам за імі.

Працяг на старонцы 12.

міжнародныя навіны

З УСЁЙ КРАЇНОЮ

Найлепшы прадпрымальнік

На Мядзельшчыне вызначылі найлепшага прадпрымальніка. Ім стаў Леанід Дзевятаўскі з Крывічоў. У мястечку ён мае краму і пастаянна дапамагае мясцовому дзіцячаму садку. Апроч ягонай, у мястечку ёсьць яшчэ дзве прыватныя крамы. Адну тримаюць браты Станкевічы, другую — Асановіч.

Сяргей Зывяруга, Мядзел

Німа чым плаціць за кроў

З 4 сакавіка ў аддзяленні пералівання крыва Горадкае больніцы перасталі прымади кроў у донараў-навічкоў, прапануючы патэлефанаваць у трауні або здаваць кроў бясплатна. Німа грошай. Раней тут прымалі кроў у дваццаці чалавек на дзень, але цяпер матэрыяльную кампенсацыю ў 19,5 тыс. рублёў гарантуюць толькі дзесяці донарам. За першыя два месяцы гэтага году кроў здалі 280 чалавек, і раённа му бюджету гэта абышлося большым у пяць з паловай мільёнаў рублёў. Дактары прапануюць родным хворых, якім неабходна пераліванье, ахвяраваць кроў за 4500 рублёў на ўзмошнене харчаванье. У Горадзе 348 чалавек стала здаюць кроў ад 2 да 5 разоў на год, 40 з іх маюць званье ганаровых донараў. Але навічкі ў гаранавых донараў не імкнуцца. Усе як адзін кажуць, што, як толькі пачнуць зарабляць гроши, больш сюды ніколі не прыйдуть.

Наталья Кіраенка, Горадка

Бярозавыя гроши

У Кобрыні некаторыя спрытныя грамадзяне зарабляюць тым, што прадаюць ахвочым бярозавы сок па 4 тыс. рублёў за 40-літровую флягу. Гэтыя здабытчыкі нават не паспяваюць развозіць флягі па горадзе — гэтулькі замовайу.

Настаўнікі й вучні

Супрацоўнікі Кобрынскага РУУС затрымалі непаўнолетнюю юнака, якога падазраюць у крадзяні 8700 далараў і 40 тыс. беларускіх рублёў з дому ягонай настаўніцы, жыхаркі вёскі Гайкоўка.

Працујць ВІЧ-інфікаваныя прастытукткі

Паводле афіцыйнае інфармацыі, на Берасцейчыне прастытуцый займаюцца некалькі соцені кабетаў. 341 жанчына (110 з іх — берасцейкі) стаіць на юліку ў міліцыі. У Берасці працујць з ВІЧ-інфікаванымі прастытукткі. Вядома, кіненіт яны аб гэтым не папярэджваюць.

Для гурманаў

На Бярозаўскім мясакансэрвавым камбінаце распрацавалі новыя сасісікі "Гурман", адметнасць якіх у тым, што яны вырабляюцца з аднаго толькі мяса, без нікіх дабавак.

І.Хведаровіч, Берасцце

Бясплатных лекаў ня стала

Інваліды, пэнсіянэры, ветэраны, "аўганцы" і "ліквідатары", што жывуць у Светлагорску, з 6 сакавіка перасталі атрымліваць бясплатныя лекі. Тэрыторыяльнае мэдyczнае аўтаданні Светлагорскага раёну вінаватае аптэцы вялікія гроши, а плаціць німа чым. Лекарам загадана выпісваць ільготныя рэцепты толькі хворым на рак, цукровыя дыябет, астму, эпілепсію ды шызафрению — тым, хто бяз лекаў праста загіне або наробіць шмат бяды. Астатнія цяпер мусіць купляць лекі па поўнай цене.

Вадзім Болбас, Светлагорск

Дрэвы ці газаправод

У вайсковым авіягардку ў Баранавічах адбіўся стыхійны мітынг у абарону дрэваў. Жыхарка аднаго з дамоў, убачыўшы, як работнікі ЖКГ сікуюць арабіны, якія яна не-калі сама садзіла, выскакыла на двор і нарабіла гвалту. Збегліся жыхары навакольных дамоў і спынілі зыншчэнны дрэваў. Спэцыялісты ЖКГ кажуць, што ўзіца за

сякеры ім загадалі ў гарагезе: карані дрэваў і кустоў дараслі да газа-праводу ды могуць яго пашкодзіць.

Забіўся чалавек

З акна 4-га паверху Ляхавіцкай раённай больніцы вывалиўся чалавек. Пацыент тэрапеўтычнага аддзялення 1930 г.н. з вёскі Вялікая Латва, даўшыся воблем, памёр на месцы. Дактары кажуць, што ён ужо доўгі час меў нэрвовую хваробу.

Руслан Равіка, Баранавічы

Беларускамоўныя яблыкі

На маладзечанскім прадуктовым рынку толькі ў адным месцы — у палатцы Таяны Канабраткінай — усе цэллі на беларускай мове. Дыў сама жанчына размаўляе толькі па-беларуску. "Беларускамоўныя" яблыкі карыстаюцца попытам у пакупнікоў, як, зрешты, і іншая садавіна ды агародніна. А "разынкі" часам выклікаюць пытанні...

Цяжкасці з абуткам

У Беларусі испажадана месь ногі "нестандартных" (завялікіх альбо замалых) памеру. Так, Радзівон Карповіч з Маладзечна марна шукаў зімовы абутак 50-га памера як у сваім горадзе, так і ў століцы. Урэшце знаёма прывезла яму боты з Нямеччыны, хоць і там давялося рабіць спэцыяльны заказ у горадзе Таўрынф, дзе ёсьць крама вялікага абутку. Боты гішпанскага паходжання каштавалі 170 ёўра (каля 260 тыс. руб.).

"Рэгіянальная газета"

Рабіце стаўкі, панове

Першая букмайкерская кантора "Гулец" адчынілася ў Воршы. Мінімальная стаўка на спартовы падзеі складае 2 тыс. рублёў. Самы вялікі выигрыш пакуль — 13 тысячай.

Віктар Лютынскі, Ворша

Трактарызация

Жыхары Чырвоношчыны на сёняшні маюць 12 трактароў "T-40", 53 — "MTZ-82", 32 — "T-25", 31 трактар "T-16" ды 16 самаробных трактароў. І гэта — без уліку фермерскіх гаспадарак. Такой колькасці тэхнікі хапіла б на 9 сёньняшніх калгасаў раёну.

"Заклік Ільіча", Чэрвікаў

На Мядзельшчыне маецаў ажно тысячу ўладальнікаў плястыковых картак "Беларусбанк". Гэта болей, чым у іншых раёнах Менскай вобласці. Улады мяркуюць паставіць яшчэ два тэрміналы — у Мядзеле і ў Купе.

"Рэгіянальная газета"

Зынклі троі вёскі

На Пропойшчыне паменела на троі вёскі. Людзі там не жывуць ужо даўно, і вось цяпер рэйвіканкам афіцыйна іх "скасаваў". Адгэтуль вёскі Бахань, Рабінаўка і Трасыліўка ня будуць пазначаны на мапах.

"Ленінскія слова", Прапойск

На Пропойшчыне паменела на троі вёскі. Людзі там не жывуць ужо даўно, і вось цяпер рэйвіканкам афіцыйна іх "скасаваў". Адгэтуль вёскі Бахань, Рабінаўка і Трасыліўка ня будуць пазначаны на мапах.

І.Хведаровіч, Берасцце

Бясплатных лекаў ня стала

Інваліды, пэнсіянэры, ветэраны, "аўганцы" і "ліквідатары", што жывуць у Светлагорску, з 6 сакавіка перасталі атрымліваць бясплатныя лекі. Тэрыторыяльнае мэдyczнае аўтаданні Светлагорскага раёну вінаватае аптэцы вялікія гроши, а плаціць німа чым. Лекарам загадана выпісваць ільготныя рэцепты толькі хворым на рак, цукровыя дыябет, астму, эпілепсію ды шызафрению — тым, хто бяз лекаў праста загіне або наробіць шмат бяды. Астатнія цяпер мусіць купляць лекі па поўнай цене.

Вадзім Болбас, Светлагорск

Дрэвы ці газаправод

У вайсковым авіягардку ў Баранавічах адбіўся стыхійны мітынг у абарону дрэваў. Жыхарка аднаго з дамоў, убачыўшы, як работнікі ЖКГ сікуюць арабіны, якія яна не-калі сама садзіла, выскакыла на двор і нарабіла гвалту. Збегліся жыхары навакольных дамоў і спынілі зыншчэнны дрэваў. Спэцыялісты ЖКГ кажуць, што ўзіца за

Футбол У амбітнай групе

28 сакавіка канчаткова акрэсліся адборачныя групы на чэмпіянат Эўропы па футболе. Усяго створана 10 групаў па 5 камандаў. Фінал чэмпіянату Эўропы 2004 г. пройдзе ад 12 чэрвеня да 4 ліпеня ў Партугаліі. У ім восьмым дзяйстві ўзялі 16 зборных: Партугалія па праве гаспадара, 10 пераможцаў адборачных групаў ды 5 пераможцаў сутыкавых гульняў паміж другімі камандамі групаў (гэтыя гульня запланираваны на 15—16 і 18—19 лістапада 2003 г.).

У "нашай" групе, бадай, самая вялікая канцэнтрацыя амбіціяў ды нерэалізаваных памкненняў (адразу чатыры ў дзяйстві ўзяліліся за крок ад чэмпіянату свету—2002). Мы сёлета ўносім трох гульняў: 7 верасня ў гасці ў Галандыі, 12 кастрычніка дома з Аўстрый, 16 кастрычніка ў гасці ў Чэхіі. Нашыя трэнэры кажуць, што першую япошнюю сутыкчу лепш было бы правесці дома, а атрымалася якраз наадварот. А ў япошнім туры нашая каманда будзе свабоднай ад гульняў (у групе пяць камандаў, і ў кожным туры некта мусіць адпачываць).

Дзе варта быць Спарадкуем Кальварью

6 красавіка грамадзкі камітэт "Кальварыя" і моладзевы аўдзінані "Гісторыка" ды "Эўрапейскі шлях" (апошніе — незарэгістраваны) аддзяліца талаку на менскай Кальварыі (паміж ст. "Пушкінская" ды "Маладзёжная"), дзе пахаваны Янка Лучына, Усевалад Гнатаўскі ды іншыя славутыя менчукі. Траба прыбраць перад Радынай магілы тых, у каго не засталося жывых сваякоў. Шчыра запрашаем далучыцца! Працаўцаў будзем з 10-й да 18-й.

Нэйра-Карлсан

12 красавіка ў парк-клубе "Менск" (ст. "Парк Чалюскінаў") адбудзеца прэзентацыя новага альбому "Нэйра-Дзюбелью" "Праўдзівай гісторыя пра тое, як у Карлсане ўяўлялі камбінэзон". Над сценаю будзе вялікі экран, на якім слухачы зможуць пабачыць новыя папярэднікі гурту "Я памру тут". Акрамя Кулінковіча й кампаніі ў канцэрце возьмуть удзел гурты "TT-34" (Гомель) і "Сам працэс" (Менск). Пачатак а 19-й. Квіткі каштаваць 5—6 тыс. рублёў.

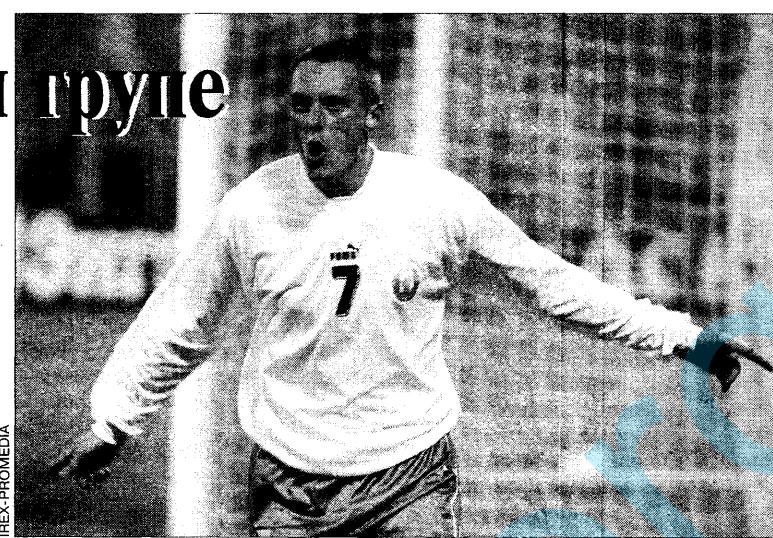
in memoriam

Наші добры чалавек

Я на ўсё жыццё за помніў ім сказанае і быў узячынены яму. Павал Гапанёнка, вядомы атраном і садоўнік, меў добрую бібліятэку з перавагай узячыненіем беларускага, сам быў практычным патрыётам, пра якога звычайна казаў, што гэта "наші добры чалавек". Тры акупацыі, якія зьеваліся Крулеўшчына І Беларусь, вайна, ды, нарашце, цяперашнія антынароднае ўлады — гэта ж наяўлікі перамогі, але дасягнутыя на шляхам палітычнай згодніцтва і капітуляцыі, а шляхам барацьбы і прынцыпавага адстойвання сваіх пазыцыяў.

Кастус Акула, Таронта

Аляксандар Хацкевіч

Такім чынам, нашая задача мінімум — заняць другое месца ў групе. Хоць больш рэальнай выгледала б фармулёўка "пазмагацца за другое месца". Цікава падтрымка паміж членамі групы — 0:0, а галіндцы дома выйграли ў Гішпаніі ўсяго гол — 1:0 (аднак бяз ван Ністэлроя і Бэрнікі). Эстонія выйграла ў Расеі 2:1 (абодва голы забіў Опэр, які гады два тыму "прайшоўся" і па беларускай зборнай). Партугалія дома прайграла Фінляндіі 1:4.

Той дзень быў адмыслова выделены ў эўрапейскім футбольным календары для таварыскіх гульняў нацыянальных каманд.

Сяргей Дубавец

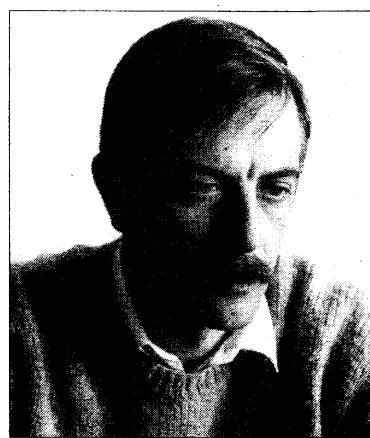
Беларускі палітычны клімат усё яшчэ мала адрозніваеца ад стыхіі. Самахоць настае вясна, і маразы зъмяняюца адлігамі без заўважнага ўплыву на тое кірунікоў ці іхных апанэнтаў. Нашы палітыкі ні за што ня хочуць разьвітваца зь цяжкімі футрамі ды шапкамі — быццам галоўнымі сваімі пазнавальнымі прыкметамі. Прасыцей у гэтым сэнсе газэтам, якія першымі заўважаюць перамены клімату.

Пасля публікацыі ў "Нашай Ніве" нататкі "Нехаця насустрач" ("НН" №7 за 2002 г.) размова выйшла за межы выдання, зъявіліся публікацыі на гэту тэму ў іншых газетах і на радыё. Паспрабую падкарэктаваць пэўныя свае выказваныні, якія ў тэзысным выглядзе маглі быць або былі зразуметыя няслушна.

1. Пачну з гісторыі, з таго, каб мінулыя сем гадоў разглядаць як гісторыю. Калегі зъяўрнулі ўвагу, што некалі я пісаў пра "пятую калёну" як апрышча ўладаў, а сέньня заклікаю падтрымаць гэтых самыя ўлады ў іх незалежніцкай пазыцыі.

У 96-м я сапрауды казаў пра пятую калёну, і яна сапрауды фармавалася дзеля паходу ППРБ на Крэмль. Але той паход не дасягнуў мэты, месца ў Крамлі заняў іншы, і афіцыйны Менск паступова перастаў саромеца незалежнасці Беларусі. Гэта калі не эвалюцыя, ды відавочная перамена ўзктару. Цялкава сέньня ўяўвіць себе выказваныне Лукашэнкі ў духу таго, што ён "перарос Беларусь", або пра "дзве вялікія мовы". Акурат і рэурс шклouskіх мігрантаў з братняе Русі, кшталту спадарыні Ярмольнай, вычарпаны. На месцы пакліканых было з Рәсей службістамі зноў прыходзяць тутэйшыя людзі, а "інтэрфронтавская" настроі сярод электарата, бадай, пеможаныя самім жыцьцём. Сем гадоў найноўшэе гісторыі былі для ППРБ, апазыцыі і краіны зусім не аднастайными. Шмат чаго зъмянілася з часоў "Менскае вясны", калі міліцыі даводзіліся стрымліваць трыццаці- і пяцідзесяцісечнічныя маршы. Цяпер разганяюць у дзесяць разоў меншыя дэмантрасці.

2. Разгоны, пасадкі, штрафы... Навошта гэта робіцца — асобная тэма. Тут ППРБ заставацца верным абраянамі з першых дзён прэзыдэнцтва тактыцы "паўрэпрэсія". За 5—10 сутак, якія апазыцыянэр праводзілі за кратамі, сур'ёзная кампанія пратэсту не разгорнеш. Толькі ўзяліся падымаць грамадзкасць, а ён ужо і выйшаў. Штрафы і змушаная эміграцыя ў змаганыні з рэжымам — яшчэ менш эфектыўныя аргументы. Народ іх папросту не заўважае, а ўжо нават і раздражняецца на іх. Затое вельмі крэтычна на іх разгуге Захад. Такім чынам "паўрэпрэсіі" аўтаматычна збліжаюць апазыцыю з Захадам і аддаляюць яе ад электарата. У выніку ўплыў апазыцыі на народ робіцца ўсё менш значным. Вось што мае на ўвазе ППРБ, калі кажа, што такая апазыцыя яму трэба: ён трymае яе на кароткім ланцу, і яна яму ў гэтым падыгрывае. Што пяцідзесяці-, што пяцісечнічныя акцыі з разгонамі і пасадкамі — сыходзяць у пясок.

Затое, да прыкладу, непараўнальная менш людная вахта ў Курапатах стала бяспрэчным набыткам нацыянальнага станаўлення.

3. Пра "супрацоўніцтва з уладамі". Такая "мая прапанова" настолькі зьдзівіла, што журналісты нават зъяўрнуліся былі да Рыгора Барадуліна з пытаннем: ці трэба супрацоўніцаць? Ясна, што народны паэт адказаў — не. Нельга супрацоўніцаць з аўтарытарнымі рэжымамі. А вось спытаўся б у яго — ці трэба спаборніцаць? Думаю, адказ быў бы — так. Гэта знаўчы, што мы ня мусім падмяніць два нібыта блізкія, але насамрэч процілеглыя паняцці: спаборніцтва і супрацоўніцтва. Няма размовы пра ляяльнасць, партыю ўлады і г.д. Гаворка ідзе пра спаборніцтва з ППРБ на тым самым палітычным полі. Не з Брусялю рукамі АБСЭ і не з Масквы рукамі СПС, а тут, у Беларусі.

4. Намэнклatura. Ужо колькі часу ў нас дыскутуеца ўдзел у палітыцы нейкага маналіту пад назоў "намэнклatura". Што гэта — кляса ці клан? Ці "прастойка"? Слушна заўважана — гэта вэртыкаль, у якой кожны сам па сабе. Калі там і ёсьць прыкметы сям'і, дык амаль незадвіжны. Непераначаўчы гучыць і ўжываньне да іх сталінскага "памры ты сέньня, а я заўтра". І зусім не відаць у іх вызначальных рысах намэнклатуры расейскай або украінскай.

Для нашай намэнклатуры (як і для дырэктарата, падпрымальникаў) "кароткі ланцуг" зроблены ў выглядзе заканадаўства. У цяперашній Беларусі на красыці немагчыма. Як у калгасе. І, таму кожны, хто мае дачыненне да ўлады, вытворчысці і грошай, проста мусіць парушаць закон, а нават калі не парушае, на яго ўсё адно знойдзецца артыкул. Пасадзілі цэлую гронку буйных кіраўнікоў вытворчысці, і на кожнага знайшоўся артыкул. Хто павертыць, што гэтыя аўтарытэтныя людзі — кралі? Павераць, бо, як у калгасе, красыці вымушаныя ўсе. Гэта — закон, норма.

Як пераадолецца такое становішча? Людзі ў нас, як правіла, шукаваць любую магчымасць, каб ня быць злачынцамі. Найлепш гэта ўдаеца на нізавым узроўні. У прынцыпе няма і ня можа быць някага "памры ты, памры я". У масе ёсьць нармальнае жаданыне працацаць, зарабіць ды жыць, а не паміраць. Нікага "экстрыму" ў настроях. Ёсьць таксама ўжо постасвецкае жаданыне неяк упłyvaць на сітуацыю, таму зъмяніеца погляд людзей і на ўдзел у палітыцы. Магчыма, выпіні мы пабачым на гэтых мясцовых выбарах. Ясны мэханізм "выключэння" апазыцыі з гэтага спаборніцтва. Ці на вартая задача — адказаць на яго мэханізмам "уключэння"? Трэба, толькі съсыці з кароткага ланцу, якім насамрэч ёсьць тая дэкліраваная непрымірамісці. І міжсбоку, і з дзяржаўнай

Красавіцкія тэзы

Слушна, ППРБ найбольш асьцерагаеца самаарганізацыі самых блізкіх да яго людзей — у вэртыкалі. Чым ты ад яго (а знаўчы, і ад ягона галоўнага поля) далейшы, тым ты менш не бывалычны супернік. Менавіта набліжэнне да яго зъмяншае сілу ягона галоўнага ўплыву на электарат. Старшыня калгасу ніколі не палемізуе з шараговым калгасынікам. Інакш які гэта будзе калгас і які старшыня? Усё адразу ж развалицца, або старшыню заменіць. Прыблізна такія парадкі і ў РБ. Вось толькі РБ — гэта зусім не калгаснага маштабу і кшталту "гаспадарка". Гэта — Краіна. І магчымасцю для спаборніцтва тут шмат.

Пад набліжэннем у спаборніцтве я ня маю на ўвазе "гульні былых" кшталту Васіля Лявонава. Ягона "гульня" адразу началася не на жыцьці, а на смерці, што спрасыціла інтрыгу і павялічыла яе посыпуху. Лявонаву завісі паміж кволым заходнім фінансаваннем і недаверам былых ды новых палітчнікаў. Каму ж тады "гуляць"? Менавіта апазыцыі — аслабленай і маргналізаванай. Бо ѹсёня толькі ў ўсім асяродку можа нарадзіцца новая практика — спаборніцтва.

Намэнклатуршчыкі ня будуть ствараць палітычную арганізацыю, але ім сапраўды патрэбна заплечча. Но яны — не ваўкі, а хутчэй "шаблязубыя зайды". Яны хочуць жыць — камфортона, сътна, а часам і працацаць дзеля Беларусі. Ня тэячы часы на дварэ, ня тая краіна і на той народ, каб адзін чалавек ператварыць тысячы сваіх падначаленых у ваўкоў.

5. Што да Кангрэсу ў падтримку лініі ўраду на незалежнасць з крытыкай іншых, непрымальных бакоў дзейнасці, а таксама на контатаго, што такія публічныя акцыі ні да чога не прыводзяць, дык прэзідэнтаў няма. Я не зъбіраўся развіваць гэту тэзу, але, калі зайшла гаворка, паспрабую "фантазіяваць" далей.

Верагодна, такі Кангрэс магло бы зладзіцца ТБМ разам з роднінскімі арганізацыямі. Ясна, што ў гэтым выпадку не было бы разбуряльных для вобразу палітыкі і палітыкаў у масавай съведамасці расейскамоўных улётак, і гаворка, апроч ухвалы незалежнасці, ішла бы пра стан мовы, найперш у заканадаўстве і адукацыі, пра выхаванье гісторычнае съядомасці ды пра дзяржаўную ідэалёгію, якую мусіць праводзіць, у прыватнасці, дзяржаўны тэлеканалы. Гэта га ж сёньня патрабуе ППРБ, прычым пад словам "ідэалёгія" ягоны падначаленыя па-ранейшаму разумеюць найперш ляяльнасць да кіраўніка. Уласна ідэалёгія няма.

Паказальнай надаўнай гісторыя з гімнам. У нас сваі Беларусь — у вас свая. Гэткі прыблізна быў унутраны матыў сходу, які ў хадзе залі Палацу мастацтваў пастанавіў, што "пасля Лукашэнкі" гімнам будзе "Магутны Божа". І тое "пасля Лукашэнкі" абласціна превалаўала над "для Беларусі". Для Беларусі сёньняшнія (а можа, і заўтрашнія) з'яўляюцца палітычнай разрозненасцю, шматканфесійнасцю ды іншай шматстайнасцю. Найлепш гэта было бы увесці некалікі гімнаў адначасова — трох і пяці, функцыі кожнага з якіх былі б выразна прапісаны ў законе — калі й які выконваць. Рэлігійныя, нацыянальныя, гістарычныя... Толькі такая сукупнасць сталася б аўтэнтычным матывам для ўсіх. Ну, што рабіць, калі няма ў нас у гэтым спраце аўтэнтычнага адзінства? Трэба ісці на кампраміс. І міжсбоку, і з дзяржаўнай

"ланцугамі неабыякавых людзей" — у сілу прыроды сваёй — не паспрыяле раскрыццю. Наадварот, яна працягвае страчаць сваю вагу ў грамадзтве, пры тым замыльваючы раскрыццё ісцінныя ды зноў і зноў выправоўваючы пачынкі блізкіх.

Выстадзіячы ў якасці аднаго з пунктаў для перамоваў з уладамі раскрыццё справаў зынільных, апазыцыя падштурхоўвае ўлады да правядзення працэсаў кшталту суду над групай Ігнатовіча, вынікі якога жонка Завадзкага аспрэчвае. Вось што выходитці, калі палітычныя рацыі апазыцыі і ўладаў зблытваюцца з рацыямі криміналістыкі. Цяпер ППРБ скажа электратару, што абяцаў знайсці забойцаў Завадзкага і знайшоў іх. Задзіра ён такім сымбічным знойдзе выкрадальнікаў Захаранкі і Ганчара. Электратар будзе спаць спакойна, а надакучлівае "где Гончар?" канчаткова адвірне яго ад апанэнтаў разжыму.

Любы опер з любога аддзелу па ўсёй Беларусі скажа вам — не замінайце працацаць. А калі хочаце дапамагчы — нармалізуць палітычную сітуацыю ў краіне, калі гэта ў вашых сілах. Но толькі гэта і можа быць рэальна ў вашых сілах.

Аднак не ператварайце трагедыю ў фарс. Адзін калега прапанаваў выйсці "ланцугом неабыякавых людзей" з плякатамі "Где Шарецкі, где Пазняк?". Другі заўважыў — а чаму б ім не пачаць з Мікалуцкага?.. Вось гэта і ёсьць ператварэнне трагедыі ў фарс.

Ясна, што "гучнасць" справаў тут нічога не вырашае. Нават калі трапіцца сядзіба ўлады з магутнай калгаскай апазыцыі — Ганчарык дастаў свае козыры — Лапаціка і Алкаева, — гэта было зроблены выключна дзеля "цынізму палітыкі" і не атрымала працацу ані ў выглядзе незалежнага съледзтва, ані ў выглядзе публічнай калгаскага расыследавання. А сама галоўнае — так і засталася цынічным жэстам палітычнае барацьбы.

Дапускаю, што і гэтыя слова пададзіцца некаму непераканаўчымі. Але давайце арентавацца на аўтэктывыстаністанаў. Ці ўся крэтыка ППРБ за гэтыя сем гадоў з боку апазыцыі хоць неяк пахінула пазыцыі Лукашэнкі сярод беларусаў? Не пахінула. Што заўгодна іх пахінула, толькі не апазыцыйная крэтыка. А чаму? Но яна не назапашацца, не вырасте да крэтычнае масы, каб скалануць народ, як у польскім прыкладзе з ксяндзом Папялушкам. Крэтыка набягае хваліямі — усё драбнейшымі — і аdkatavaetца ў пясок. Скажыце, а ці ставіла апазыцыя за мэту сфермаваць ту масу крэтыкі? Ня ставіла. Спрадычныя зыніччыльныя выпады забясьпечвалі апазыцыі існаванье. Падазраю, што і сёньня шмат каму тое фармаванье крэтычнае масы ўяўляеца немэтазгодным. І слушна. Но зъяніліся часы, і гэтыя новыя часы патрабуюць зусім іншых мэтадаў і іншага ўзроўню палітычнага спаборніцтва. Ня съценка на съценку ды глотка на глотку, а дзеля ўплыву ў народзе і будучыні краіны.

**RADIO FREE EUROPE
RADIO LIBERTY**

**БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА
РАДЫЁ СВАБОДА**

Новыя хвалі й частоты ад 31 сакавіка 2002:

18:00 - 20:00	9565 кГц (31 м)	22:00 - 24:00	9530 кГц (31 м)
	11725 кГц (25 м)		9750 кГц (31 м)
	15125 кГц (19 м)		11865 кГц (25 м)
На сярэдніх хваліх частоты — 612 кГц		На с/хваліх частоты — 612 і 1188 кГц	
20:00 - 22:00	7190 кГц (41 м)	06:00 - 08:00	6170 кГц (49 м)
	11730 кГц (25 м)		7295 кГц (41 м)
	15480 кГц (19 м)		9635 кГц (31 м)
На сярэдніх хваліх частоты — 612 кГц		На с/хваліх частоты	

ПАНЯДЗЕЛАК, 8 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 1.00 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Тайны съледзтва".
10.05 Арэнал.
10.35 Элебарометар.
11.00, 21.50 "Семейная повязі".
12.15 "На скрыжаваньні Эўропы".
Тэлефестываль беларускай песьні.
13.05 Камедыя "Шаленыя грошы".
14.30 "Спявай, душа!". Праграма па песьмах тэлегледачоу.
15.20 "Жулі Леско".
18.25 Зона ікс.

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутныя рэйнджэрзы".
6.30 "Свят Бобі".
7.00 "168 гадзін Менску".
8.00, 0.30 "Віртуальны съвет".
8.15 Камедыя "Пачвара".
10.30 "Партрэт у інтар'еры".
10.45, 0.40 "М 1".
11.00 "Канал гісторы": "Дзюпони: наібагацейшая сям'я Амэрыкі".
Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Запрашае паскардзіцца".
12.20, 23.30 "Арт-экспрэс".
12.45 "Клетка".
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнай".
16.15 "Менск на скрыжаваньні стагодзінь".
16.55 "Чарцяння".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Пакуп гарыць съвечка...".
18.45 "Прэм'ер-парат "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 Маст. фільм "Васьмінг".
21.45 "Азэзэль". Тэлесэрыял.
23.15 Навіны СНД.
23.45 Футбольны кур'ер.
0.20 Начны музканал.

8 канал

17.30 "Том і Джэры".
17.45 Праграма А. Жабера "Палітра".
18.30 Маст. фільм "Бурлівая рака".
20.20, 21.15 Тэлекрама.
20.25, "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Музычная праграма.
21.20 Прыйганднікі фільм "Сымерч".

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Семейная повязі".
9.15 Што? Дзе? Ка?

10.35 "Падарожнікі нататкі".
10.50 Бібліяманія.
14.15 Прыйганднікі фільм "Выкрадзены".
16.00 Вялікае мыцьцё.
17.00 Вячэрняя навіны.
17.25 "Лёгкі дух".
18.00 Чакай мяне.
19.00 "Расейская рулетка".
20.00 Час.
20.35 "Забойная сіла-3. Мяжа трывалаасць".
21.40 Незалежнае рассыльдеваньне.
22.30 Начны "Час".
23.00 "На футболе".
23.30 Начная зымена.

АЎТОРАК, 9 КРАСАВІКА

БТ

15.00, 18.00, 0.45 Навіны.
15.20 "Маленькая хіруні". Дак. сэрыял.
15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.00 Дак. сэрыял "Краіны съвету".
18.00 Навіны.
18.25 Зона ікс.
18.35 "Пардан". Маст. фільм.
20.10 Спартыўныя спаборніцтвы сям'я. Заключны этап.
20.40 Калыханка.

CTB

21.00 Панарама.
21.50 Камедыя "Чалавек з даждом у чаравіку".
23.25 Спорт-кур'ер.
23.35 "Доўгая дарога ў дзюнах".
Маст. фільм.
19.55 "Тroe супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага". Фільм 4-ы.
22.00 Весткі – Падрабязнасць.
22.30 Маст. фільм "Шлях да прычалу".
23.55 Дзяждурная часць.

Культура

9.15 Magia кіно.
9.40, 16.45 "Стары альбом". Дак. фільм.
10.25 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
11.00 Тым часам.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 "Цесныя вароты". Андрэй Рубель.
12.20 "Экалёгія літаратуры".
13.15 "Урокі расейскай". А.П.Чэхау.

"Маё жыцьцё". Чытаюць Алег і Міхail Яфрэмавы.
13.30 "Страсы ці па-італьянску".
14.30 Alma Mater.
15.10 "Кентэрвільскі прывід".
Мультфільм.
15.30 "За сямю пячаткамі".

16.05 "Історыя з жыцьця".
16.35 Жывое дрэва рамёства.
16.45 "Стары альбом". Дак. фільм.
17.50 "Мой Эрмітаж".
18.15 Сцэнаграфія.

18.45 Л.Бэтховэн. Сымфонія №3 "Гераічна". Выконвае Венскі філіярманічны аркестр. Дырыжор Л.Бэрнштайн.

19.50 Ф.М.Дастаеўскі. "Вёска Сцяпакнавіч і яе жыхары". Спектакль МХАТ імя М.Горкага.

22.30 Дзэм-5.
23.25 "Начны палёт".

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.15 Сέньня.

7.10, 7.35 Раніца на HTB.

7.50 "Агент нацыянальнай бясьпекі".

9.25 Надочкі.

10.35 Лялькі.

11.20 Маст. фільм "Тайная прагулка".

13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".

14.40 Крымінал.

15.30 Дээкткі "Чалавек у цывільнім".

17.35 Крымінал.

18.35 Дээкткі "Тайны съледзтва".

19.40 Сэрыял "Бандыцкі Пецярбург".

21.35 Герой дня.

22.10 "Хуткая дапамога-II".

23.40 Гардон.

CNN

Праграма з панядзелка да чацвярга

7.00, 2.00 Навіны.

10.00 Бізнес-цэнтар.

11.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00, 5.00, 6.00 Сусветныя навіны.

12.30, 14.30, 17.30, 0.30 Навіны спорту.

13.00, 16.00 Бізнес Інтэрнэшнл.

18.30, 22.30, 3.30 Пытнаны - адказ.

19.30, 6.30 Амэрыканскія навіны.

21.30 Бізнес-навіны.

23.30 Вечаровыя бізнес-навіны.

0.00, 5.30 Погляд за сърэдзіны.

1.00 "Грошы" з Лу Добзам.

4.00 Лары Кінг.

Эураспорт

9.30 Матагонкі.

10.30 Супэрспорт.

11.15 Чэмпіянат съвету на матацыках залах каляскамі.

12.15 Плаванье.

13.30 Керлінг.

17.00 Вялягонка.

17.00 Вялягонка. Тур баскай. Жывая трансляцыя.

19.00 Футбольны аглюд. Эурагалы.

21.30 Матагонкі. Аглюд.

22.00 Бокс.

23.00 Эурагалы.

AUTOPAK

9.30 "Аўторак, 9 Красавіка

БТ

17.35 "Тэхнічная прафілактыка да 15-й".

15.00, 18.00, 0.45 Навіны.

15.20 "Маленькая хіруні". Дак. сэрыял.

15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".

16.10 "Пяць цудаў".

16.20 "5x5".

17.00 Дак. сэрыял "Краіны съвету".

18.00 Навіны.

18.25 Зона ікс.

18.35 "Пардан". Маст. фільм.

20.10 Спартыўныя спаборніцтвы сям'я. Заключны этап.

20.40 Калыханка.

21.00 Панарама.

21.50 Камедыя "Чалавек з даждом у чаравіку".

23.25 Спорт-кур'ер.

23.35 "Доўгая дарога ў дзюнах".

Маст. фільм.

CTB

19.55 "Тroe супраць усіх".

20.55 "Марш Турэцкага". Фільм 4-ы.

22.00 Весткі – Падрабязнасць.

22.30 Маст. фільм "Шлях да прычалу".

23.55 Дзяждурная часць.

PTP

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.

8.10 Прыгоды Шэрлі Холмз".

10.35 "Падарожнікі".

12.05 "Дээкткі".

13.05 "Бандыцкі Пецярбург".

14.05 "Камедыя "Пачвара".

15.05 "Азэзэль".

16.05 "Пакуп гарыць съвету".

17.05 "Пакуп гарыць съвету".

18.05 "Пакуп гарыць съвету".

19.05 "Пакуп гарыць съвету".

20.05 "Пакуп гарыць съвету".

21.05 "Пакуп гарыць съвету".

22.05 "Пакуп гарыць съвету".

23.05 "Пакуп гарыць съвету".

8 канал

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.15 Сέньня.

7.10, 7.35 Раніца на HTB.

Наша Ніва [13] 5 красавіка 2002

9

ПРАГРАМА ТВ 3 8 ДА 15 КРАСАВІКА

ПЯТНІЦА,
12 КРАСАВІКА**БТ**

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 20.00 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрані раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Тайны съледзтва".
10.05 Сад мары.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмса".
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.10 "Утайманьне агно". Маст. фільм, 2-я сэрыя.
14.25 "Камандэр з вёскі Белае".
Дак. фільм.
15.20 "Маленкія хіруны".
16.10 "Пляц цудау".
16.20 "5x5".
18.25 Зона ікс.
18.40 Энцыклапедыя беларускага спорту". Футбол.
18.55 Футбол. Адкрыцьцё сезону. Чэмпіянат Беларусі. "Дынамо" (Менск) – "Гомель". У перапынку – Трэці тайм.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 Дэткітыны сэрыял "Камікар Шыманска".
0.45 беларуская дваццатка.

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэр", ці Магутны рэйнджэр".
6.30 "Съвет Бобі".
7.00, 15.45 "Ферма страшыдлы".
7.30, 23.35 "Аўтапанарама".
7.45, 23.50 "Віртуальны съвет".
7.55, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.00 "Сънеданье з Лікай".
8.05, 18.50 "Тэма дня".
8.15 Камэдыя "Самалёт ляціць у Расею".
10.30, 18.00 Спартыўныя навіны.
10.45, 20.00 Навіны СНД.
11.00 "Канал гісторы": "Канібалы".
Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.10 "24 гадзіны".
12.15 "Агенцтва". Камэдыны сэрыял.
12.50 "Зона цемпры".
13.50 "Аазэль".
15.15 "Сакрэтная матэрыялы сабак-шпіену".
16.15 "Менск на скрыжаваныі ста-годзьдзя".
16.55 "Чарцяння".
18.15 "Партрэт у інтэр'еры".
18.30 Фільм, фільм, фільм...
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Добры вечар, маленкі..."
19.30 Кіно: баявік "Лютасць".
22.05 "Лэздзі Божм".
23.25 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
0.00 Камэдыя "Рэйк'явік-101".
2.10 "М 1".

8 канал

17.30 Мультфільм "Пра медзьве-дзяня".
17.45 "Вялікі перапынак".
18.45 Маст. фільм "Аварыя".
20.20 Тэлекрама.
20.35 "Вечарніца".
20.40, 23.20 Навіны.
21.00 Дак. фільм "Пашча прорвы".
21.20 Крымінальная драма "Неда-тыкальны".

ОРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Сямейная повязі".
9.15 Космас. 9 хвілін да набёсау. "Жыцьцё ў бязважкісці".
9.45 "Слаباء зявно".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Забойная сіла-3. Мяжа трываласьці".
16.00 Вілкае мыцьце.
17.00 Вечэрня навіны.
17.25 Дак. дэткіты. "Чорная сотня. Справа 2001 год".
19.00 Полье цудау.
20.00 Час.
20.35 Баявік "Сын за бацьку".
22.05 Самыя першыя ў фільме "Зоркавы атрад".
22.50 "іншы час".
23.35 Шэлдэр Андрэя Таркоўскага "Саларыс".

РТР

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Да Дня касманаўтыкі. "Засак-рэнчы космас".
9.10 Новыя "Старая кватэра".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Прэс-клуб.
17.30 Уся Расея.
17.50 "Камікар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35 Весткі – Масква.
19.55 Маст. фільм "Утайманьне агно".
23.05 Маст. фільм "Шалёны Макс. За межамі купалу грому".
0.10 Да Дня касманаўтыкі. "Ці пад-ляціць расейцы да зорак?"

Культура

9.15 Рамантка рамансу.
9.40, 16.35 "Ах, у пыхау жыцьцё".
Дак. фільм.
10.45 "Эпізоды". Анатоль Адоскін.

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расея.
12.20 "Культурная рэвалюцыя". Ра-сейская літаратура памерама".
13.15 "Урокі расейскай". А.П.Чахау "Маё жыцьцё". Чытаюць Алег і Міхаіл Яфрэмавы.
13.30 "Страсць па-італіянску".
14.30 Архітэктурная галерэя.
14.45 Улада факту.
15.10 Кіно – дзецим. "Нечаканыя канікулы".
15.30 "Казка пра цара Салтана". Мультфільм.
16.05 Сэнсацыя! Сэнсацыя? Сэнса-цыя...
17.45 "Юрый Гагарын. Легенда і чалавек". Дак. фільм.
18.15 "Літаратурнае Перадзелкіна". "Я ненавіджу, хакаючы". Фільм 7-ы.
18.45 Да 90-годзьдзя з дня нараджэння Яфіма Каплянія. "Са столі".
19.30 "Інтэрвэнцыя". Маст. фільм.
21.15 Блеск-клуб.
21.55 "Марш Радзецкага". Тэлесэ-рыял.
23.25 "Джазафрэнія".

НТВ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00 Сέньня.
7.10, 7.35 Раніца на НТВ.
7.50 Сэрыял "Тайны съледзтва".
9.25 Свята гульня.
10.10 Увага. Вышук!

11.20 Маст. фільм "Яшчэ какаю, яшчэ спладзяюся..."
14.15 Пэспы-чарт.
15.30 Сэрыял "Бандыцкі Пецяр-бург".

CNN

7.00 Навіны.
10.00 Бізнес-цэнтар.
11.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00, 2.00, 3.00, 5.00, 6.00 Сусветнайя навіны.
12.30, 14.30, 17.30, 0.30 Навіны спорту.
13.00, 16.00 Бізнес-Інтэрнэшнл.
18.30, 22.30, 3.30 Пытаньне – адказ.
19.30, 6.30 Амэрыканскія навіны.
21.30 Вечаровая бізнес-навіны.
21.45 Фантасцічныя баявік "Зоркавая брама".
23.35 Свабода слова" з С.Шустрам.

Эўрапорт

7.00 Навіны.
10.00 КОАПП.
7.35 Съледзтва вядзе Калабкоў. Кірыл.
7.55 Слова пастыра. Мітрапаліт.

OPT

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.

7.10 КОАПП.

7.35 Съледзтва вядзе Калабкоў.

7.55 Слова пастыра. Мітрапаліт.

8.10 Грай, гармонік любы!

8.50 Бібліяманія.

9.10 Сымехапанарама.

9.45 Смак.

10.05 Дак.дэткіты. "Чорная сотня. Справа 2001 году".

10.35 У съвеце жывёл.

11.55 Дэткіты "Тайны айца Даўлінга".

12.50 "Тайны забытых перамог".

13.35 Дыснэй-клуб. "Miki Maüs і ягоныя сібры".

14.10 Валерый Мэладэз. Найлепшая песня.

15.25 Маст. фільм "Забойства сънедкі".

17.00 Вечарнія навіны.

17.20 "Хары за жартам".

18.05 "Форс-мажор". Праект Мікалая Фаменкі.

18.50 "Хо чоха стаць мільянэрам?".

20.00 Час.

20.30 Камэдыя "Кадрыля".

21.30 Баявік "Рыжая Соня".

23.55 Камэдыя "Дасыцінка".

РТР

7.15 Тата, мама, я – спартыўная сям'я.

8.00 "Дзюймовачка". Мультфільм.

8.30 Залатыя ключ.

8.50 Здароўе і жыцьцё.

9.30 Добрая раніцы, краіна.

10.05 "Ст да аднаго". Тэлегуліна.

10.35 У съвеце жывёл.

11.55 Дэліяр.

12.00 Баявік "Шанхайскі поўдзень" (ЗША).

22.10 Вострасюжэтны фільм "Шы-зафроні".

22.50 2.15 Чэмпіянат съвету па аўтагонках у класе "Формула-1". Гран-прі Сан-Марына, кваліфікацыя.

23.50 "Літл Леско".

00.25 Дак.сэрыял "Пары і дуэты".

СТВ

6.15 "Канал гісторы": "Праграма абарончы съведка: зъдзелкі з д'я-лам". Дак. фільм.

7.15 "Сфэры".

8.15 "Рамантка рамансу".

9.30 "У гасціцаў у Тофіка".

10.30 Мультсэрыялы "Русалачка", "Цік – герой", "Дыкын-Дыкын з краіны Пандаленда", "Сымпсаны".

CTB

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.

11.50 Разам з Фафалем.

12.05 Чым жыве Расея.

12.20 "Культурная рэвалюцыя". Ра-сейская літаратура памерама".

13.15 "Урокі расейскай". А.П.Чахау "Маё жыцьцё". Чытаюць Алег і Міхаіл Яфрэмавы.

13.30 "Страсць па-італіянску".

14.30 Архітэктурная галерэя.

14.45 Улада факту.

15.10 Кіно – дзецим. "Нечаканыя канікулы".

15.30 "Казка пра цара Салтана". Мультфільм.

16.05 Сэнсацыя! Сэнсацыя? Сэнса-цыя...
17.45 "Юрый Гагарын. Легенда і чалавек". Дак. фільм.

18.15 "Літаратурнае Перадзелкіна". "Я ненавіджу, хакаючы". Фільм 7-ы.

18.45 Да 90-годзьдзя з дня нараджэння Яфіма Каплянія. "Са столі".

19.30 "Інтэрвэнцыя". Маст. фільм.

21.00 Навіны.

21.50 "Марш Турэцкага-2". Тэле-сэрыял.

21.55 Кіно: "Дышчына прызнань-не".

9.45 "Жаночы погляд".

10.20 Кватэрнае пытаньне.

10.40 "Прафесія, якую ты выбіраеш".

10.50 "Прэм'ер-парад "Сталічны".

11.20 "Прафесія,

ЖАНІСІЙ ЧУДАЦЬ

Нарэшце!

Беларусь у 2101 г. нарэшце абярэ нармальнага, 20-га па ліку прэзыдэнта ад шырокай дэмакратычнай кааліцыі з 30 маччымых кандыдатаў. Ім стане дэмакрат, найвялікшы ў гісторыі незалежнай Беларусі вязень сумлен्�ня і нацыяналіст, барацьбі за права працоўнага народу Рыгор Пятровіч Лукашэнка.

Праз 100 гадоў мы нарэшце аб'яднаемся з дашчэнту збяднелай Расеі у саюзную дзяржаву са сталіцай у Менску і адзінай дзяржаўнай мовай — беларускай. У выніку апошняя карысныя выкапні на плянэце стануцца нашымі.

Урад БНР нарэшце вернеца з эміграцыі і ва ўрачыстай абстаноўцы пе-радасьце свае паўнамоцтвы чатырох-палатнаму беларускаму парламенту.

На Палескі знойдуць невычар-пальнае радовішча золата і каштоўных камянёў.

Супольны наклад альбомаў "NRM" у 10 разоў пераўыдзе адпаведны на-клад "The Beatles".

Касымічныя караблі, спадарожнікі і робаты былых МТЗ і "Інтэгралу" будуть асвойваць Марс. Дый першы контакт зь іншаплянэтнай цывілізацыяй з'яўляецца беларускія астронавты, якія ў той час якраз пачнучы дас-ледаваць суседнюю галяктыку.

Перад канцом сьвету другое пры-шэсьце Ісуса Хрыста на Зямлю адбу-дзеца менавіта ў Беларусі.

Андрэй Белавокі, Менск

Берасцейская фартэцця

Дзяўчыну кілікалі Рогні. Яна ішла по-бач. Была нач. Цемра ахутвала нава-колье, але цемра незвычайная — нейкая матавая, напоўненая, нібы ма-лаком, съявлом поўні ў бясхмарным небе. Зрэшты, неба мы амаль ня ба-чылі за галінамі дрэваў. Здавалася, што навокал віетнамскі джунглі, лі-ны, бактэрыйцы тифусу й суцэльная не-вядомасць. Потым вочы адаптава-ліся да цемры, і я ўбачыў, што наво-каль з'яўляецца япінкі, ядовец, мох, дрыгва, беларуская пушча. Съцека была штучная й недзе на мэтар узви-шалася над зямлём. Здавалася, што яна, як кіндэрсюрпрыз, зробленая з тонкага слою файнай чакалядзі і кож-ны момант можа аблаліца пад на-шай вагой. Мэтраў праз то наперадзе стаяў вялікі стары дуб. Недалёка ад яго, з правага боку, я заўважыў нейкі дзіўныя цены. Спачатку здавалася, што гэта папросту нейкая дэфармація ляснога рэльефу. Падышоўшы бліжэй, мы пабачылі, што гэта нямецкі танк "Пантера", аброрнены зялёнай мас-сектай і аблакдзены галінкамі дрэваў. "Што будзе рабіць?" — шэптам спы-талася Рогні, ейныя вусны амаль кра-наліся майго вуха. Адказаць я не па-спеў, бо ў тое імгненне неба пе-ракрэсьліца чырвонае сыгнальнае ра-кета й непадалёк пачулася аўтаматычнай чэргі. Мы ўпалі на зямлю й скаваліся за карані старога дуба. Урэшце цікау-насць перамагла пераляк. Я трохі высунуўся са сковішча.

Наперадзе, мэтраў за 200 ад нас...

парызаны атакавалі немцу. Здавалася, што я ўсё гэта бачу на запаволенай відэастужцы. Ашалелья твары ня-мецкіх жаўнераў, стрэлы, гранаты, ку-лямет. Крыкі і скрыгатанье. Сэрца грукае ў скронях... Мэталёвія каскі фашисты, чорныя палосы на тварах партызанаў. Свастыкі, зоркі... Танк па-вярнуў вежу ў бок партызанскіх пазы-цыяў і стрэлу. Гримнуў агульшальны вуху. Мяне адкінула пад самае дрэ-ва. Ламаючы гальлё, танк пачаў па-вольна рухацца ў бок партызанаў. Рантам у съявіе чарговай сыгналы-ней ракеты я пабачыў, як на адным з каранеў мільгнүй нейкі агентычнік. Прыгледзеўшыся, я ўбачыў невяліч-кую галяграмную налепку на надпісам: "Тэматычны парк "Берасцейская фартэцця", дуб, ідэнтыфікатор віртуальнае аўтекту 220619410023". У левай частцы галяграмкі зіхацеў усімі ко-лерамі вяслікі лягатын — стылізаваная выява брамы Берасцейскай фартэ-цы. Я скапіў Рогні за плячо й паказаў на галяграму:

— Ты бачыш? Гэта віртуальная ре-чайнасць. Ці ёсьць выйсьце?

— Ёсьць, і мы адшукаем яго. Гэта толькі першы ўзоровень, — запэўніла яна мянэ.

Бяз подпісу

Краіна прыгожых і щаслівых

З-за глябальнага пачяплення на плянэце лета ў Беларусь стала дай-жэйшае і цяпляеца. Рэкі, азёры, вадасховішчы дайно ўжо чыстыя, вабяць да сябе і старых, і малых. Усе беларусы — цудоўныя плыўцы, могуць плысці гадзінамі бяз стомы. Гэта пры-вяло да з'яўління новага кшталту воднага турызму — плавальнага. Гру-пы турыстаў самых розных узростаў гадзінамі плыўвушы па чысцікіх рэк-ках, штурхаючы перад сабою невялі-кую плыть-пакунку з праэрыстага пля-стыку з рыштункам. Хто жадае адпа-чываць толькі ў сваім коле, маюць большыя плыты за бівачным рыштун-кам, іншыя спыняюцца ў цудуона а-сталиваных ля вады месцах адпачын-ку ў лёгкіх, прыгожых лётніх дамках. Шмат хто з вандрунікамі аддае перавагу традыцыйным відам водных ван-дровак — плыўвушы на плытках, катама-рахах, байдарках.

Людзі праводзяць ля вады шмат вольнага часу. Нанова адроджаныя ў Беларусі традыцыі антычнай Грэцыі. Здаровыя, прыгожыя, щаслівія людзі на пляжах і ў водных вандру-ках дайно не карыстаюцца купаль-нікамі. Чароўныя цэлы жанчынаў і ма-гутныя, дужыя — мужчынаў цалкам адкрытыя, нікога гэта не бянтэжыць, да таго ўсе дайно прывыклі. Зніклі з ужытку парнаграфія, адышлі ў нябыт згвалтаваныні.

Замежны турызм прыносяць Беларусі значныя прыбылкі. Мільёны замежнікаў едуть у нашу краіну, каб на свае вочы пабачыць старажытныя замкі, храмы, палацы, адрэстараваныя ці нанова адбудаваныя найлеп-шымі дойлідамі съвету. Беларусь, як і XVI ст., завецца "Краіна замкаў". А найблей людзей, беларусаў і

замежнікаў, зъбираецца ў "Дні Памяці" кала трох величных "Храмаў Памяці". На Дзяды ў Курапатах, 26 красавіка ў Ветцы і 8 траўня ў Трасцянцы. Съвет ведае гэтыя памятныя для Беларусі даты і смуткую разам з беларусамі.

Вадзім Болбас, Светлагорск

Краіна навуки

Хацялеся б убачыць праз 100 год нас, нарэшце, уласнікамі сваёй зямлі, вялікіх і малых прадпрыемстваў, пры-ватных школаў і мэдычных саленаў. Адпаведна, калгасны лад будзе зъме-нены на фэрмерскі. Пракарміц шасьцьць абласцей ня вельмі складна, калі справу павесьці пісьменна. Лішкі зямлі будуть засаджвацца лесам, як гэта робіцца цяпер у Прыбал-тыцы, і Беларусь верне сабе свой лясны запас. Асушенне болотаў забаро-ніць эколагі, і наш край будзе лічыцца амаль некранутым у параўнанні з Эўропай.

Што ж будзе з буйнымі гарадамі? Яны ператворацца ў месца працы для жывароў, якія будуть зъбирацца съве-жай паветра ў родных вёсках. Туды падвядзіць сетку газаправадаў, і усе праблемы слянства вырашанацца ад-нымі маҳам. Паколькі ў Менску і так лёгка дабрацца, мо замежны інвеста-ры ды дзяржава паклапоцца пра-весці чыгунку ў мядзельскім напрам-ку. І адпачынак на мядзельскіх азёрах будзе лічыцца на горшым, чым на Міжземным моры.

Менск праз 100 год хацелася ба-чыць сталіцай навуки і студэнцтва ва-усім съвеце. Няхай нашыя дыплёмы будуть самымі прэстыжнымі, а веды, атрыманы ў Беларусі, — самымі трывалымі і дакладнімі. Гэта не запатра-буе ад дзяржавы вялікіх затрат, бо амаль усе навучальныя установы буду-дзяліцца рэнтабельнымі за кошт студэнтаў з іншых краін. Свеа ж будуть ат-рымліваць веды бясплатна, хадыт тому, што яны жыхары гэтай краіны.

Марыцы можна дойга. Але ёсьць сярод гэтага галоўнай магія — каб ходыт праз 100 год Беларусь пайшла па дарозе здаровага сэнсу. На карысць сабе і сваімі грамадзінамі. Во бяз гэта-га можна праўжыць і 100 год, але больш — немагчыма. Тому, дара-жэнкі мае суродзічы, суплеменікі, сябры, давайце ў сваіх учынках кіра-вацца толькі здаровым сэнсам. І, вя-дома, думаць пра зўяршні дзень. І рабіць ўсё, каб ён быў лепшым за сёньняшні. Мы зможам, дый вартыя гэлага. Хадыт тому, што мы — Белару-

сы. Вантор Вушацкі, Маладечна
Далёкая радзіма

"Беларусь 100 гадоў таму. Якой яна была? Чым беларусы карысталіся? Як яны жылі?" — такія думкі ўсіх зъбираюцца ў цэнтры адпраўкі. Чы нечакана яго спынілі гэтыя думкі. Са словамі дзеда ды з занятаўкай ён кіраху ведаў пра тваю часы. Ведаў, што раней людзі жылі толькі на Зямлі, а цяпер — якія на Месяцы і Марсе. Ведаў, што беларусы ціснуліся на маленькім шматку зямлі ў цэнтры Еўропы, цяпер

Гісторыя драбніцаў

Гэтай публікацыяй сканчаецца праект "Нашай Нівы" "Беларусь праз сто гадоў", распечаты летасць у сакавіку. Ніводная, відаць, нашаніўская рубрика (калі ня браць пад увагу бясплатных прыватных аўвестак) не выклікала гэтае колькасць допісаў. Адгукаліся студэнты і пісьменнікі, фэрмеры і палітыкі. Пісалі зь вераю ў будучыню, з аттымізмам. Дарэшты пэсымістичных допісаў з прадказаннем хутка гібелі Беларусі было ўсяго два-три.

На працягу году мы марылі й загадвалі, намагаючыся ўявіць будучыню нашай краіны, але адсыці цалкам ад леташніх рэаліяў так і ня здолелі. Тому было так багаты ў нашых развагах палітыкі: падахвачвалі прэзыдэнцкія выбары. Хто-нікто вывёзіў наставу залежнасць паміж іхнымі вынікамі і лёсам нашай краіны праз сто гадоў. Мы часам не здавалі сабе справу, што гэтыя падзеі будуть значыць для нашых нашчадкаў гэтулькі сама, колькі для нас — выбары ў Думу, пра якія пісала "Наша Ніва" пачатку XX стагоддзя, і ведаў пра іх будучыніхі спынілісты-гісторыкі... Але беларусы — наўсякі экзистэнцыялістай. Мы звыклі жыць "на пераломнім гістарычным моманце", інтэграцыю ў вольнае єўрапейскае грамадзтва. Найчасцей аблістяўляеца гэта так: Эўропа прыйдзе да адбяра, але беларусы — наўсякі яго мусіць надысці вечнае шчасціце, здабытае нам кімсі, нечымі чужымі рукамі.

Нам яшчэ цяжка думаць маштабамі нашае дзяржавы. Тому шмат хто часцяком звібаецца ў сваіх допісах на геапалітыку плянэтарнага маштабу, піша пра перападзелы съвету, глябальную войну, перася-ленне народу, нашэсце кітайцаў, смакуе канчатковы развал Радзімы або затаўленне Амэрыкі. Беларусь жа згадвае думкамі прыкметы — як аб'ект чыгосці ўзьдзеяньня, як цацку ў руках лёсу і абставінай. Глядзіць на яе збоку, як на чужое. Абыякава ставіць у шэраг краінаў, зъмечаных у працэсе змагання "звышдзяржаваў" (хоць, ізноў жа, якак зь сёньняшнім Радзімам звязаны?)

А часам, стомленыя палітыкі, мы звязтаіміся да навуковай фантастыкі, капіюючы колісія прачытаныя кнігі Яфрэмава ды сучаснія амэрыканскія фільмы. Але за зоркамі вайны, касымічнымі пада-режамі ды марсіянскімі каленіямі новае думкі таксама не відаць.

Таму гэтак многа чытацікі лістоў "Нашай Нівы" не надрукавала.

А пішуучы пра Беларусь, багата хто з нас імкнуўся ахапіць ўсё адразу — і палітыку, і эканоміку, і культуру, і рэлігію. Тому рэдакцыя час ад часу атрымлівала лісты-блізінныя, у кожным зь якіх былі і "Пагоня", і талер, і унія, і гіганцкія наклады Каараткевіча ды "NRM", і эканамічныя росквіт. Цешыла гэтае адзінства ў разуменіі нацыянальных каштоўнасцяў, аптымізм аўтараў, але друкаваць з нумару ў нумару падзеі не выпадала. Дый навошта расцягваць на сто гадоў падзеі, якія могуць абыцца нашмат хутчэй?

Імкнучыся разважаць глябальнай, наўсякі падзеі ахапіць, але не звязати ўсіх на рэчы надзённыя, хатнія. Мала які башкі, рамантава-чыннае звязаныя, хатнія, каштоўнасці, звязаныя з кухнямі, звязаныя з каштоўнасцю. Кухары ю хатнія гаспадыні не напісалі нам пра харчаванье, будаўнікі — пра архітэктуру, мадэльеры ды краўцы — пра адзеньне, афіцыры — пра войска праз 100 гадоў. Берасцейцы не напісалі пра Берасць, а жыхары Аталаў — пра разбудову іхнай вёскі праз 100 гадоў. Між тым, гэтыя драбніцы будуть уяўляць найбольшую цікавасць нашым наступнікамі праз стагоддзя. Хоць бы для звязкі.

Мала было гэтых надзённых драбніц, бо мала хто ў Беларусі пакуль засяроджаны на дробязгах — на такіх працы, каб і праз сто

ільняной кашулі:
— Ой, які хлопець, але дзіўны нейкі:
шляхцок мо?

— Да нікі я не шляхцок... — сказаў
быў Талер.

— Вось і добра, — распушыніца пад-
сунулася бліжэй, абняла, але ванд-
роўнік у часе выкруціўся, як цмок, зъ-
яе адбымку і апынуўся на плошчы...

"Ты что, деревенщина, перед его
превосходительством картуз не счи-
маешь?" — крикнуў афіцэр зъ дзвіхъ-
головым арлом на кашке і ўдарыў
хлопца так, што іскры з вачай пасыпа-
ліся...

Цяпер Талер ляжаў на ложку. За ак-
ном грукатала знаёмае яму мора, але
буйныя кроплі поту ѹ цяжкі, сухоты
кашаль здаліся яму незвычайнімы.
Слабая, нібы не свая рука міжколі па-
цяянулася па паперу, на якой накіда-
ла чужая, але знаёмыя слова:

У краіне съветлай, дзе я ўміраю,

У белым доме ля сіней бухты

Я не самотны...

Імгненне — і съяротны ложак пера-
тварыўся ў жвір. Тысячы ног імкнуліся па ім у невядомым напрамку. Удар збоку. Сяржук упаў; але ні змог устаць. Чыйсьці падкаваны абцас трапіў акурат у плячу. Талер пасправаў абараніца, але марна. Вынік быў прадказальны... Раптам зверху пачу-
лася.

— Сяржук, уставай! Час зъбіраца.

Малады дасьледчык прачнучыўся і ўбачыў сваю жонку Насту, зъ якой сеньня мусіў ехаць у Буэнас-Айрэс. Зъ яе дапамогай апрануўся, бо шнар ад індзейскай дзіды яшчэ балеў. Прыхапішы матэрыяля для слоўніка мовы гу-
айкуру, Сяржук з Наста рушыў на поунач. У стаўцы Аргентыны їх ужо чакалі. На Авеніда Сан-Мартын, дзе сем год дзейнічала сетка кавярняў "Дон Ляўон", адчыняўся беларускі ўніверсітэт.

Арцём Арашонак

Пеўнева кукарэканье зь Вільні

2101 год. Ліцьвіны жывуць не ў цаг-
ляных шматлавіяхровіках, а ў нізеньких
хатах, зробленых, што праўда, з сучасных
матэрыялаў па найноўшых тэхналёгіях. Таму гарады пазбаўленыя
вялікіх гмахай і, быццам соты, скла-
дзеныя ўышыню зъ сямейных пля-
цовак, забудаваных згодна з архітэ-
турнымі стылемі, уласцівымі гэтай
мясцавасці. Жытло праектуецца на
кампьютары, што дазваляе пазбягаць
пачатку, што дазваляе пазбягаць

Помнікі мінулых стагодзьдзяў ад-
ноўленыя не па-музейнаму дакладна,
а з прыцэлам для выкарыстання ў сучасным жыцці, бо людзі праз агуль-
наадукацыйныя школы праграма-
вання мозгу авалодаваюць навыкамі
стараўштынных рамёств, мастваў,
традыцый, звычайу і г. д.

Жывуты людзі на выбар: несьмя-
ротна целам ці інтэлектуална альбо
адразу і адно, і другое. Што праўда,
ад гэтага зынікае смак жыцця. І най-
вышэйшым шыкам сярод інтэлігенцы-
лічыцца застасцца съяротны.

Сэнсам жыцця даўно ўжо перастаў
быць заробак і спажыванье реччу.
Служэньне ідэям грамадзтва — вось што
падтрымлівае дух найлепшых зъ
несъяротных. Таму пасля школы
людзі звычайна выпраўляюцца ў ры-
зыкоўную вандроўку у космас — ас-
войца новая землі.

Паколькі этычныя падваліны гра-
мадзтва (дабрыня, сяброўства, любоў,
каханье, вернасць і г. д.) захава-
ліся ў нязыменным выглядзе, а
"радзімымі плямамі" розных "ізмаў"
зынікі, ізоў стала магчымым сустрець,
як калісці, непаўторную гас-
ціннасць у беларускай хце.

Таму ліцьвіны, якія прыяжджаюць з
космасу адпачыць, пакорпаць ў гаро-
дзе, дабираюцца да лецишча не па-
ветралётам, як звычайна, а на кані —
каб патрапіць на начоўку да каго-сяць
з тутэйшых.

Улада выбарная, умовы для бюра-
кратык зъліквідаваныя закандаўчымі і
тэхналагічнымі новауздзенянямі. А
па-над уладай — рада з самых пава-
жаных людзей краіны.

Кожны дзень пачынаецца трансъля-
цыйнай пейнегавага кукарэканья зъ
Вільні. А гім "Магутны Божа" закан-
чваецца на словамі "Зрабі...", а "Тры-
май свабоднай, трymай шчасливай
Краіну нашу і наш народ".

Алесь Катлянік

Выбранае

На беларускіх палетках амаль ня будзе бульбы. Апантаныя клопатамі
пра здароўе, людзі выкрасільці яе са штодзённага рацыёну (як і гарэл-
ку, тытун ды наркотык) і толькі ў съяўты будуть ласавацца дранікамі,
тлустымі кілбасамі, саламі да мачанкай.

Юлія Андрэева (№14, 2 красавіка 2001 г.)

У рухавікі будуть запіваць алей, рапсавы ці лініяны. Дым ад іх будзе
пахнуць блінцамі. Праз стагодзьдзе над Беларусі будзе разылягатца
адно пах бліновы.

Сяргей Харэўскі (№15, 9 красавіка 2001 г.)

...Пачатак ХХІ ст. Людзі на Беларусі яшчэ ёсьць, і ня толькі за Гоме-
лем. Праўда, абарыгенаў няшмат, больш афрабеларусаў і каўказабеларусаў,
што запаланілі постіндустрыйны "джунглі". Тутэйшы ж аў-
тактоны зноў вярнуўся ў лікі і балоты, якіх значна паболела пасы-
рэалізацыі міжнароднай праграмы "Беларусь — лёгкія нынікі Эўропы".

Васіль Аўраменка (№16, 16 красавіка 2001 г.)

На экране маніфэстанты палілі пудзілы беларуса й украінца ў нацы-
янальных строях. Гэта палешукі дамагаюцца аўтаноміяу у складзе Бе-
ларусі і Украіны і большых гарантыйяу ад прарыву акіянскіх водаў у па-
лескіх нізіны.

Руслан Равіка (№17, 25 красавіка 2001 году)

Віленскі канцэрн "Наша Ніва" будзе валодаць тузінам забаўляльных і
культурніцкіх спадарожнікавых каналаў і дзесяціцю друкаванымі вы-
даннямі (Віктар Шніп, ганаровы прэзыдэнт Акадэміі Навук, на гэту не-
каль пажартую: "У нашыя часы была адна "НН" накладам 4000, і ўсё для
сабакаў, а цяпер маеце 300 тысяч, ды ўсё для гражданоў"). Вельмі па-
пуплярны будзе часоспіс ARCHE і дадатак да яго ARCHE-PORNO.

Ільля Канавалau (№19, 7 траўня 2001 г.)

Таварыства беларускай культуры імя Янона Пазняка займаецца
прамоцый беларускай мовы і культуры ў съвеце. Гэта дзякуючы яму
баскі пераклалі на сваю мову "Палескую хроніку" Мележа, у кубінскія
дзіцячыя хрестаматіі ўвайшла "Песня пра камэнданта Чэ" Генадзя Бу-
раўкіна, у Мантэвідо ўсталявалі памятную шыльду Карлясу Шэрману,
а ў Менску — бронзавага сабаку Шніпа.

Арцём Арашонак (№21, 21 траўня 2001 г.)

У рэлігійнай сферы... аб'ектамі ўшанавання стануцца энэргія ды
інфармацыя... Цэркви ж... аб'яднаюцца ці будуть сіснаваць ціка-мірна:
абы хоць якія вернікі прыходзілі.

Lipis Est (№ 23, 4 чэрвяна 2001 г.)

Канцлерка БНР Юнэля Абуховіч разводзіцца са сваім мужам Юр'ем,
дасьледнікам марсіянскага наскальнага жывапісу. Гэта выкліча істотнае
ваганье курсу беларуское капы на найбуйнейшых біржах Зямлі, Ме-
сіса і Марсу.

Сяргей Балахонаў (№ 24, 11 чэрвяна 2001 г.)

З робатаў-хатнічакай найбольш папулярная мадэль — Кот Баюн. Ен і
у дому прыбрэз, і малых дагледзіць-нагадуе, збае ім казачку, змурлы-
кае калыханку.

Рагнеда Аляхновіч (№25, 18 чэрвяна 2001 г.)

Беларускамоўныя рэміксы "Бітлз" началі выцясняць арыгінальнае
выкананне.

Раман Станкевіч (№26, 25 чэрвяна 2001 г.)

З кватэры на Млынавым завулку, дзе ў тым самым ціхім Запалоці
пражкі свае найлепшыя гады А.Мінкін, нарэшце адселены ягоны
нашчадак, сквапнасць і абыякавасць якога да літаратуры абуджа-
юць заслужаны сунмун у сваіцтве з незабытнымі мэтрамі. Намаганы
навуковых і судовых інстанцыяў наядкладна далі свой плён: на самым
пачатку рэстаўрацыйных заходаў пад канапай, дзе паст спаў і абдума-
ваў свае вершы і антыутопіі, знайдзены скарб — літровы спойк з-пад
салянкі з 100 савецкімі чырвонцамі, акуратна загорнутымі ў літаратур-
ную старонку полацкай раённай газеты "Сыцяя камунізму" за 25 са-
кавіка 1981 г.

Уладзімер Арлоў (№27, 4 ліпеня 2001 г.)

Помнік... Валер'ю Шчукіну... будзе стаяць на цяперашнім вуліцы
Аксацьціна ў Менску, яку... назавуць у гонар Шчукіна.

Янка Мірон (№31, 30 ліпеня 2001 году)

"Увага! ...31 чэрвяна 2101 г. паленне тытуну тут забаронена ў су-
вязі з пагаршэннем эклягічнай сітуацыі".

Ян Машур (№33, 13 жніўня 2001 году)

Ад былога беларускай літаратуры застанецца толькі перакладзены на
ангельскую мову Але́сь Разанаў (Alex Razanau).

Уладзімер Бараніч (№35, 27 жніўня 2001 г.)

У Горадні футбалістай прыме Папа Рымскі, першы Папа — беларус па
нацыянальнасці, які спэцыяльна дзеля гэтага адведае Радзіму. Гэты
Папа — вялікі прыхільнік футболу.

Зыміцер Панкавец (№36, 3 верасня 2001 году)

Парламэнт будзе невялікі па колькасці, бо практика съведчыць: чым
большы кагал, тым менш ладу.

Зыміцер Падбярэскі (№38, 17 верасня 2001 году)

Праз 100 гадоў у пашпартах грамадзянаму Беларусі ня будзе даты на-
раджэння. Яе зменіць на дату съмірці (геннін інжынерыя дасьць магчы-
масць дакладна гэта вызначыць пры зъяўленні немаўляці на съвет).

Усевалад з Вялейкі (№39, 24 верасня 2001 году)

Пачуць творы Скрабіна альбо Шастаковіча на Залатой горцы будзе
немагчыма. На тое будуть шматлікі FM-станцыі ды съвецкі залі.

Віталь Стакіевіч (№40, 1 кастрычніка 2001 г.)

Спрыбы кланаваць вядомых людзей скончацца расчараўаньнем —
двойнік Максіма Багдановіча не захварэ на сухоты, аднак і не напіша
чаго-сяці значнага.

Людміла Рублеўская (№43, 22 кастрычніка 2001 г.)

Ты не ўяўляеш, колкі тут навюткіх самаходаў!.. Файнай ўсё-ткі ў нас
сталіца, найлепшая ў съвеце Мар'іна Горка!

S.B. (№45, 5 лістапада 2001 г.)

Пішчалаўскі замак станецца музэем-гатэлем. На ягонай сцяне зъ-
віцца памятная дошка з імёнамі ўсіх знакамітых вязняў-патрыётаў —
ад філіялату за філіялетамі ды першых нашаніцоў да маладафрона-
туаў. Любы ахвотны змока пажыць у камэрэ Якуба Коласа або
Масея Сяднёва, правесці велікодны пост на нарах Юрасія Хадыкі і г. д.

Літвак Крыўейта (№ 18, 4 студзеня 2002 г.)

бібліятэка

Запісы БІНіМ

"Беларуская дыяспара ў нацыя-
нальной гіст

Праця са старонкі 5.

Падчас стаўлення і студэнцтва будуча "пакаленне-80" ядналі элемэнты "структуры побыту" (яшчэ супольнага і.. канкрэтнага), сымбалі, уласцівія эпосе "флаўэрпаўэр", у якой яго прадстаўнікі віраслы (мода гіпі, музика 60-х ды 70-х гадоў, рачы, якія яшчэ можна было прывозіць з Захаду або суседніх краін, эўрапейскія ці амерыканскія фільмы, якія яшчэ можна было паглядзець у кінатэатрах і г. д.). Маё пакаленне — першое (і апошнє), прадстаўнікі якога нішто не аб'ядноўвалася і якое ў выніку ні па чым не сумуе, нават па колішніх мас-культурах.

Для майго пакалення, якое стала ў 80-я гады, "мас-культуры" як такой ужо не існавала: не было ўжо фільмаў, музичных груп, імпартных пласцынок, моднага адзення; не было ўжо амаль нічога з таго, што прывязвае нас да часу, — штодзённых дробязяў, якія ўтвараюць "стыль" пэўнай эпохі, надаюць ёй адметнасць, сведчаць, урэшце, што жыцьцё працягваецца, хай сабе і за камуністамі. Ці могуць аб'ядноўваць людзей супольныя расчараўаныні, а ня толькі радасы? Вядома, могуць, але ў нашым выпадку так не было. Нас, народжаных у сярэдзіне 60-х, ядналі толькі супольныя нястачы, дэфіцыты, пачуцьцё скрадзенай маладосьці. І тое, чаго нам не ставала, мы спрабавалі нагнаць, як каму ўдавалася, пасля 1990 г. Калі ж казаць пра адчуваюне прыналежнасці да пакалення, дык, як ні дзіўна, мне бліжэйшы побыт маладзі 90-х. Калі яны спазнавалі сівёт, я яго вяртала. "Нірвана", "Мэталіка" і Стынг былі мне бліжэйшыя, чым "Бітлз", "Дайр стрэйтз" ці "Паліс". Ня ведаю, ці існуе "негатыўная настальгія" — настальгія па часе, канчатковая стражаным. Ня ведаю, ці можна казаць пра "настальгію наадворт", якая заклікае не вярнуцца ў мінулае, а перажыць нанова час, які быў ў цябе ўкрадзены, вярнуць усё: забароненая кнігі, музыку, падзеі сівёту 80-х, які ў той час быў недаступны. Усе гэтыя ідэі і вобразы я ўвабрала ў 90-х, поруч з тагачаснымі ідэямі і вобразамі. Пасля 1980-га, у найцікавыя пэрыяд румынскага камунізму, усе мы, незалежна ад веку, перажылі галечу, якая дала ўсім аднолькавую магчымасць выбару і аднолькавы досьвед. Прадуктовы набор складаўся з аднаго пачка масла на тыдзень для ўсёй сям'і, адзінага гатунку хлеба (на картках), адзінага віду рыбы (тады быў папулярны іранічны лёзунг: "Рыба на кожным стале!"). Курылі мы адзінную марку цыгарэт (хоча не, марак было дзве: агульнаадступныя "Карпаты" і прэстыжныя "Snagov", з фільтрам), наслілі аднолькавую вонратку фасону "унісекс" (выключнінем зьяўлялася адзенне для кабет пасля трываліці, якія мелі выбар з трох-четырох варыянтаў касціцому ў цёмных тонах), ездзілі на аднолькавых машынах — "Dacia-1300", жылі ў аднолькавых дамах — халодных шматпавярховіках з ледзінай вадой і нестабільным газазабесіпчэннем (гатаваць прыходзілася ноччу, калі вады газ").

Камунізм 80-х гадоў у Румыніі быў зусім не падобны да польскага, вугорскага, чэскага ці югаслаўскага камунізму (хіба толькі ў Албаніі ды ў Савецкім Саюзе жыцьцё было такое ж цяжкае). Памятаю польскую касмэтыку, якая прадавалася на чорным рынку, вельмі мілыя чэскія камуністычныя фільмы для дзяцей, пласцынкі з заходнім музыкам, што прывозіліся з Баярпры, Вугоршчыны ці

Сымона Папэску (нар. у 1965 г.) — румынскія літараторка (піша пазію, прозу, эсэ). Гэты тэкст, пададзены са скарэчэннямі, узяты з зборніка эсэ сярэднеэўрапейскіх пісьменнікаў (сярод якіх Юры Андруховіч і Дубраўка Ўгрэсіч) "Настальгія. Нарысы пра тулу па камунізме", што выйшла па-польску ў выд-ве "Чарніз".

Чаму мы тужым па часах сацыялізму

Югаславіі, баярпрыска тэлебачаныне, аляпаватыя перадачы якога давалі магчымасць хоць неік расслабіцца (у Румыніі тэлебачаныне вялічала дзве гадзіны ў дзень, дык тое пра аднаго Чайшэску, таму мы "лавілі" Баярпры з дапамогай спэцыяльных антэн, а ў Бухарэсце дзве гэта гэта гаворка нават адкрылі курсы баярпрыскай мовы!). Пад канец 80-х гадоў не было ўжо нейкай розніцы між пакаленнямі. Усе мы былі ахвярамі герантакраты.

Калі і ёсьць сέньня ў Румыніі людзі, якія спарадуў тужаць па камунізму, дык іх няшмат. Справа не ў палітычных поглядах — часцей гаворка ідзе менавіта пра няпэўны сум па маладосьці, калі яны былі дужымі і здаровымі, калі іх абараняў ад нягодаў уласны дух. Іхна пазыцыя трохі нагадвае показку пра дзвычай кабет, якія, абміркоўваючы сталінскія часы, уздыхаюць: "Эта была добрая пара: мы былі такія малады!"

Пад настальгіяй маюцца на ўваже ўспаміны, але тут па сацыялізміме вынікае з забыцця. І чым глыбейша забыцьцё, тым большая настальгія.

Настальгія ак асабістая проблема

Стайлізованы да супольнай, усіх мінувшчыны — рэч глыбока асабістая. Я гутарыла з многімі знаёмымі пра нашу камуністычную маладосьць. "Як, няўжо ты на памятаеш, якія мы былі шчасліві, калі гадзінамі, днімі і начамі размаўлялі між сабой пра кнігі? Ня памятаеш нашых вечарын, на якіх мы танчылі як шалёнія і курылі цыгарэту за цыгарэтай?" — запытаў у мене адзін з іх, абраханы тым, што я скажаю рэчаінасць.

Чаму ж не, я памятаю нашы бясконцыя спрочкі, тую агульную агаломашанасць, у якой мы акуналіся з галавой, памятаю бяздумнасць, з якой мы бавілі час, каб аддаліць будучыню. Памятаю нашы спатканыні, афарбаваныя пэўнай долі суму, падчас якіх мы спрабавалі рабіць пад заходнюю музыку тое, што, на нашу думку, рабіла заходнюю маладзь. Памятаю нашы немудрагелістыя ўборы з прэтэнзіяй на адпаведнасць "модзе", скапіраваныя са строяў, атрыманых некаторымі з нас ад замежных сваякоў, альбо паштыя па-водле леташніх "Бурды".

"Як, ты на памятаеш, як мы весяліліся?" Але, памятаю, як мы сустракаліся і сымляліся, нібы дурні, з Чайшэску, памятаю, як некалі

танчылі пад дзяржаўны гімн і як рагаталі, сіпываючы патрыятычныя песні ў рytме джазу або попмузыки. Памятаю таксама, як поўты усе мы вывучыліся на настайникаў і ўставалі пасярод ночы, каб дабрацца цягніком у вёскі, у якія нас разъмеркавалі. Памятаю гэтыя халодныя клясы і галодныя дзяцей, частка з якіх ніколі не бачыла апэльсіні (!). Апроч добрых адзнак, я адорвалі іх "матэрыяльнымі ўзнагародамі" — выразкамі звінаграда старога часопісу "made in West" са здымкамі мадэлляў для дзялічынік і аўтамабілю для хлапчукў (радасыць была велізарная!).

"Ня памятаеш, як многа мы чыталі?" Пасля занятка ў школе я з адчаем накідвалася на кнігі. Мозг імкнуўся кампенсаваць дэфіцыт уражананія. Часта мозг замяняў нас усё цела, мозг рабіўся нашым целам. Я бачыла і адчуваала мозгам, падобна да таго як мае вясковыя вучні адчуваюць недаслыханыя апальсыны. Падчас канікулаў мы чыталі па дзяве, па тры кнігі на дзень. Нашы дамы, поўныя кніг, нагадвалі цесныя каморкі. Мы чыталі ў ма-розныя зімы, цёпла апранаўшыся, скаваўшыся пад плед і запаліўшы лямпам нават удзені. А што нам заместавалася, калі больш не было чым заняцця?! "Як, ты на памятаеш, колькі мы мелі часу?" А ўжо ж, памятаю, як шмат часу было ў мене на сум, на нуду, на апантанане чытананне. Я была нібы Абломаў, толькі, у адрозненіні ад яго, я спала, а чытала. Але чытананне таксама было разнавіднасцю сну — сну з расплюшчанымі вачымі.

"Ня памятаеш, як мы білі лынды?" А як жа, памятаю: мы ўтваралі своеасаблівы клан, стрыжнем якога былі размовы пра сусветную літаратуру (нам здавалася, што мы ўсё прачыталі!). Цяпер мы на бачымся месяцамі і гадамі. Дык сяброўства ці нейкай іншай сіла трымала нас разам? А можа, сяброўства наагул зусім на тое, чым мы лічылі яго тады, можа, гэта нешта большае?

"Ня памятаеш, як мы забаўляліся?" Памятаю, якія гэта была забава, калі пасля 23-й гадзіны перастаўвалі хадзіць аўтобусы і нас затрымлівалі паліцыя. Памятаю таксама дзяўчат, якія памерлі, бо не захацелі нараджаць іхніх імі не дапамог, калі яны зацияжалі, — давялося рабіць нелегальныя аборты. Па-

мятаю таксама свайго прыяцеля, які скончыў жыцьцё самагубствам. І памятаю свой здымак 1989 г. — здымак зацкаванага звязаря з бліскучымі вачымі, коротка пастрыжанымі валасамі і акуратна пакладзенымі на калені рукамі. Нік сяброўка сказала мне, што найбольшай крываўдай, якую прынёс ёй сацыялізм, быў замах на столькі на ейную чалавечую годнасць, колькі на жаноцкасць. Пазбаўленне жаноцкасці. "А што ён табе даў добра?" — спыталася я. "Пера-жыўшы сацыялізм, я мату цешыцца з кожнай дробязь, люблю жыцьцё, нават калі шмат на чым яно цяжкішчае за тое, што было раней".

Страчаны рай і інфантыльнасць

Сацыялізм — гэта на толькі ідэалёгія, гэта пэўны сівёт. Яго, аднак, нельга проста так і дэмантаваць, ні забыць. Але яго можна праанализаваць, паглядзіць на яго крываўчына, бязылітасць і разам з тым збоку дызяяць на іхлікі і дзяліць на вялікай долі іроніі, як гэта зрабілі мае маладыя калегі, што назвалі сваю нядайна выдадзеную кніжку "У пошуках сяброўства камунізму". Гумар, які пранізвае яе, надае ўсіму дзіўную... замілаванасць. Само сабой, зіруўшы на сацыялізм як на нешта далёкае, канчатковы мінулае, мы знайдзем у ім і сёе-то прывабнае: гэта было своеасаблівое "сюрэралістычнае" рабства — з рабімі, якія выстойвалі ў чэргах па білеты ў кіно, па кнігі (апошнія купляліся "з нагружкай": добрая і дрэнныя разам); з місцімі, дружнымі сем'ямі, якія захоўвалі традыцыі і ў якіх старэйшыя (часцьць за ўсё пэнсіянёры) гадзінамі стаялі ў чэргах, каб "дастасць" які-небудзь дэфіцыт для астатніх; дзе культ сяброўства нараджаў цудоўныя повязі паміж людзьмі і даваў бязъменную інтелектуальную (і эмацыйную) асалоду ды блясконікі гуттарак за кубкамі гарбаты. Гэта была эпоха, калі час бег па-іншаму, выпісваючы фігуры, якія напаліўшы сівёт непазбуйнай, часам пудоўнай мэлянхоліяй...

Кожная настальгія звязана з пачуцьцем незваротнай страты "раю", якое можа існаваць толькі дзякуючы іншыму "ідэалізацыі" мінувшчыны. Усе мы запраграмаваны на тое, каб сумаваць па сваім дзяянінстве, незалежна ад таго, якім яно было. Калі ж паглядзець на ўсё цвяроза і рацяянальна, нам на варта ўспрымаць дэфармацію упартым, нястомным непадпрадкаваннем. Калі б мы яшчэ ведалі, як яго скарыстаць!

Я — пісьменніца, для якой мінувшчына звязана з антакамуністичнай. Падобным чынам рабілі і ўсе мае сябры. Камунізм нас душыў, а мы адказвалі яму на гэтую дэфармацію упартым, нястомным непадпрадкаваннем. Калі б мы яшчэ ведалі, як яго скарыстаць!

ваньня бацькам, настайнікам і г. д. Але дзяянінства ўсё адно лічыцца "златым векам". У таталітарных і патэрнілістічных систэмах дарослы чалавек — і ня толькі Мілан Кундэр — адстойвае гэту думку — прымусова інфантыльнасць, жыў у систэме правілаў, якія давалі яму адчуванье ўпшуненасці ў заўтрашнім дні і пазбаўлялі адказнасць. Зьдзінічнішы, дарослыя малі гуляцца ў грамадзкай "пясочніцы" пад чайнімі вокаў бацькі, якія кlapаціцца пра іх і забяспечваў ім спакойную будучыню да той пары, пакуль яны выконвалі правила: "так добра, а так — дрэнна". Ну да, якую адчуваюць сέньня некаторыя, вынікае з заганнай інфантыльнасці, што дае людзям ілюзію маленкай свабоды і разам з тым — нявінасці.

Настальгія як мэтад працы

Я таксама схільная да настальгіі. Як і польскі пісьменнік Андрэй Стасюк, я лічу, што "мінувшчына і ўспаміны — мая айчына і мой дом". Для мене як для пісьменніцы вяртанне ў мінулае — непазыбежнасць, настальгія ж — мэтад працы.

Я не ўспрымаю камунізму, у якім нарадзілася, ні як "пайнату" (пакутлівы досьвед, які можна апісваць ці выкарыстоўваць у якіхсці жыцьцявага багажу), ні як "пустату" (нешта абсалютна нецікавае, пра што варта забыць, — белую пляму ў існаваньні). Сацыялізм — ад найменшых побытавых дэталяў да систэмы адукцыі, ад ежы (хіба чалавек не зъяўляеца тым, што есьць, як пісаў адзін філэзаф?) да систэмы ўсялякіх забаронаў і ўціску, якія вісела над намі, — паўплывалі на ўсіх нас, але па-рознаму. Калі мы былі роўныя ў тым, што сацыялізм зрабіў на нас, дык не былі падобныя ў тым, што сацыялізм зрабіў на нас. Па сутнасці, я — гэта тое, што сацыялізм і рэакцыя на сацыялізм зрабілі з мене. Сацыялізм быў нечым накішталт строгага бацькі — а краіна была строгай маткай. Яны давалі мне "здаровы

PROMENADE

Напісаны амаль дзесяць год таму раман Юр'я Андруховіча "Маскавіяд" нарэшце перакладзены на "братня" ўсходнеславянскія мовы. Прычым на абедзьве бадай адначасова (па-беларуску — у часопісе "ARCHE").

Камэнтуючы ў прыватнай размове расейскае выданье, маскоўскі крытык Ільля Кукулін засумніваўся наконт таго, што гэта книга станеца бэстсэлерам. Але, незважаючы на ягоны скепсы, людзі яе чытаюць актыўна ды з радасцю, і таму можна меркаваць, што неўзабаве раман зойме месца на палічы "калясавецкіх" артэфактаў — зусім недалёка ад "Масквы—Петушкоў".

Вызначаць, колькі ды якіх прыёмай у "Маскавіядзе" было ўжытва і што твор мае супольнага з усімі гэтымі постмадэрновымі дактрынамі, мне падалося заняткам нявартым. Момант непараразімныя, які ўзынікае з-за таго, што той ці іншы текст знаходзіцца акурат на мяжы паміж праста рэальнасцю і рэальнасцю кніжнай, треба вырашыць на карысць рэальнай рэальнасці. Я паехаў ў Москву. Па мясцінах Ота фон Ф.

***

"Выходзячы з цятніка "Масква—Менск", адчуваеш, нібыта ты патрапіў у нейкае іншае вымярэнне..." Гэта не цытата, гэта шаблён. Прыблізна так пачынаючы артыкулы расейскіх журналістаў, якіх шчыры клопат пра "меншых братоў" разпораз заносіць да нас.

Выходзячы з цятніка "Менск—Масква", я не адчуў, што патрапіў у іншае вымярэнне. Убачанае можна акарэсьці як сымбіёз таго, што цяпер не без гідлівасці называюць "саўком", і не нашмат больш любай для мяне атрыбутикі грамадзства спажывання.

Узоры старой культуры паступова блікнуць. Сыціраеца фарба, абсыпаюча "сэр-пастамалаткасты" барэльефы, а ў будынках, спрэс завешаных вялізарнымі рэкламнымі плякатамі, не адразу адчуваеца прыналежнасць да савецкай архітэктуры.

Наколькі арганічна яны спалучаюцца з рознымі там "уістанамі й сымзансамі"! Шырокія маскоўскія вуліцы нібыта адмысловыя былі створаныя для таго, каб "правильныя работы" маглі рассяякаць іх на джыпах.

Так што ня трэба казаць. Караван новай рэальнасці адназначна быў ў старой.

***

Зорка, што асьвятляе шлях усюму прагрэсіўнаму чалавечству, таксама паблікла. Прычым у літаральным сэнсе. Ці гэта мэрыя апчаджае гроши, ці "съетаў" вымагае капітальнага рамонту, але здалёк зорку на Спаскай вежы, бадай, і не заўважыш. Асабліва на тле ўпрыгожанай, бы ёлка, "перво-престольной". Зорка здаецца агенчыкам цыгароты ў парадунані з nedalёкімі цыкліяпічнага памеру "бігбордамі", што нікуды нас ня клічуць, а праста намаўляюць купіць кававарку "LG".

***

Шпацыруючы па брудных, мокрых, поўных спрадвечна незадаволеных людзей маскоўскіх вуліцах, я згадваў, як адзін сябрук надоечы казаў, нібы ўсход пасыль падзення жалезнай заслоны запазычыў у заходній культуры саме горшэ. І я ня мог з'ім не пагадзіцца.

Не, я не шкадаваў тады, што сярод запазычанага не было звычкі чытаць Эліята ці гадаваць прыгожанікіх дэкаратыўных парсючкоў.

А вось наконт заходній чысьціні... Па-савецку брудныя вуліцы разам з тыповым заходнім хваробамі накішталі наркаманіі — вось яна, квінтэсэнцыя цяперашняга маскоўскага жыцця.

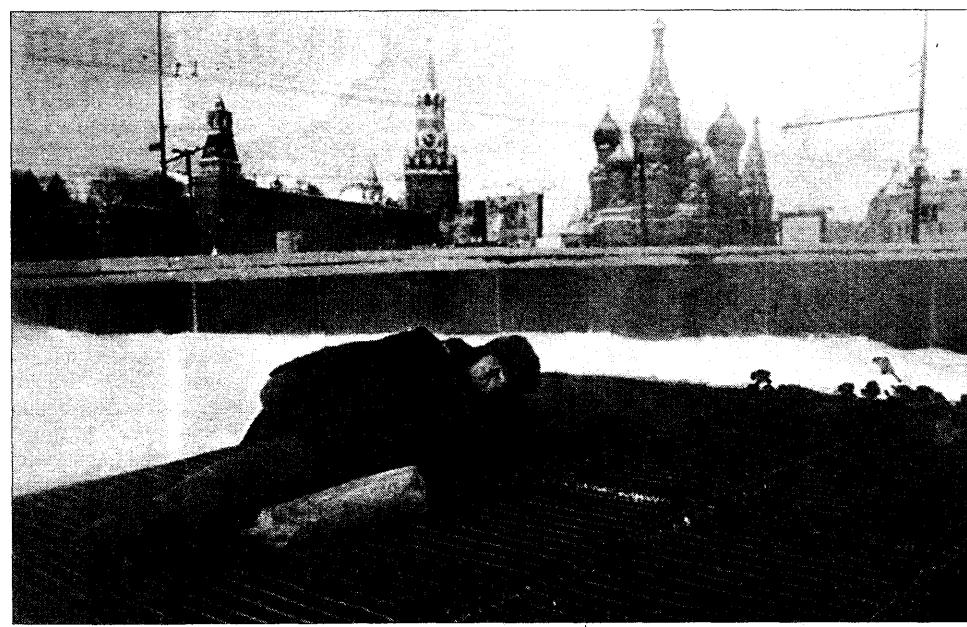
Наагул, занадта шмат хваробаў.

***

Інтэрнат літністытуту, у якім жыў Ота фон Ф., за ўсе гэтыя гады, відаць, не зъмяніўся. Зынклі спарторы. Яша ды беларускі пісьменнік Ермалайчык, які сябраваў з паненкай, што мела вельмі спэцыфічныя цялесны недахоп. Вызваленая імі месцы быўлі імкіла заселеная новымі заваёўнікамі сталіцы. Але ўсё засталося такім самым. "Тутэйшыя сюжэты настолькі аднастайныя ў паўтаральні, што мы, відавочна, маем стасункі з мітам", — пісаў аўтар "Маскавіяды".

Так што можна было і не "завісаць" у тым інтэрнаце ў сабрука, задаволіўшыся Андруховічавым апісаньнем гэтага так і не адрамантаванага з тых часоў будынку. Пагатоў, ён нічым ня розніцца ад якой-кольківчы іншай нерамантаванай "абшчані".

А той установоўлены эксперыментальны

Мая Маскавіяды

чынам факт, што, мыючыся ў мужчынскім душы, анія не пачуеш мяккага съпеву з жаночага і, адпаведна, сцэна каханыя Ота фон Ф. з прывабнай малаазійкай ёсьць папросту аўтарскай фантазіяй, таксама ня дужа цешыць.

Зрэшты, да галерэі вобразаў "Маскавіяды" маймі стараныямі можна далучыць яшчэ аднаго яскравага пэрсанажа. Які, дарэчы, цалкам дапасуеца да ўжо існіх. Гэта пра яго "цытаваў" Андруховіч верш аднога генія:

Замри, Эстоно! Літва, дрожи!

Ты рускіх... еще увидиш!

Ня так даўно ў Латвіі колькі "лімонаўца" вырашылі паказаць "рускіх..." — з муляжом гранаты і захопам будынку. Тутія на жарты прыбалты ўспрынілі ўсё ўсур'ёзды ўпіклі "stryptызёраў" на пятнаццаць год за тэрарызм.

У тых месцах, куды гэтыя хлопцы патрапілі, ім было вельмі кепска — бо расейскіх фашистаў і там ня любяць. Але праз пару год "лімонаўца" адпусцілі, адразу дэпартаўшы за межы краіны.

І вось адзін з іх пасыль ўсіх выпрабаваныя прыехаў у Москву, паступіў на Вышэйшыя літаратурныя курсы ды сцыць цяпер, можа, на ложку Ота фон Ф. Ён ходзіць па "абшчазе" ў спэцназаўскім строі ды моцна нэрвеуцца, сустракаючыся на калідоры свайго суседа — беларуса Зымітра Вішнёва.

Зыміцер, як тарэадор, дражніць яго прай-тройкай бел-чырвона-белых тырадаў ды адразу хаваеца ў свой пакой. Хоць кажа, што ворагаў не байдыца.

***

Каліярыт кніжцы Андруховіча надаюць ягоныя апэляцыі ня толькі да праяваў маскоўскай рэчаіснасці (піўнякі, куды трэба ісці са сваімі слоікамі), але таксама і да "прапісаных" у тым самым часе мітаў. Акурат у тых часы, калі Ота фон Ф. сноўдаўся па ўсё ѿчыці сталіцы, пайшла пагалоска, нібыта ў маскоўскім мэтро зьявіліся мэтровай даўжыні пацукі, што харчуюцца чалавекамі.

***

Гэта горад тысячаў адной катавальні. Высокі фарпост Усходу перад заваяваньнем Захаду. Апошні горад Азіі, ад п'яных жахаў якога панічна ўцякалі зіньякроўленыя й германізаваныя манархі. Горад сыфіліту і хуліганіі, улюблёная казка ўзброенных галадранцаў. Горад бальшавіцкага ампіру з высокімі пачварамі наркаматаў, з таемнымі пад'ездамі, забароненымі прысадамі, горад канцлягераў, нацэлены ў неба сыпічкамі скамянялых гігантаў. Насельнікі тутэйшых вязніцай малі ў скласы адну з єўрапейскіх нацый. Горад гранітных вэнзэлляў ды мармуровага каласісів і пяцікутных зорак памерам з сонца. Ён умее адно пажыраць, гэты горад загаджаных ванітамі падворкаў і перакошаных дашчаных плацоў засыпаных таполевым пухам завулках з дэспатичнымі назовамі — Садова-Чалабіць-

вежынай. Вельмі этапны момант, які кожны з нас перажыў, але, бадай, ніхто не запомніў. Бы камі ў Савецкім Саюзе магчымае таёк — значыць, гэтаму Саюзу сапрауды прысьвіцца Кабзон.

Пацукоў я ў Москве ня бачыў. Затое былі сабакі.

...Яны спачываюць ля самага выходу з мэтро — там, дзе шкляныя дзвіверы з надпісам "Входа нет". Дванаццаць (!) братоў, сястрычак, мамаў, татаў, а таксама сваякоў ды знаёмцаў, памеры якіх не перавышалі "рэвізіты" сярэднестастычнага рызэншаўцэра, мірна глядзелі свае сабачыя сны.

Непадалёк ад іх, на такай самай бруднай падлозе, спалі людзі — пара-тройка бамжоў. Здаецца, сярод усёй гэтай "пераходнай" папуляцыі даўно і назаўсёды былі ўсталіванныя спакой ды роўнасць у правах. І анікага сацыяльна дарвінізму.

***

Адаптууючы аtryбуты заходніяя съвету да сваіх патрэб, постсавецкае грамадзства выявілася даволі пераборлівым. І разам з "МакДональдзамі" ды "бігбордамі" чамусыці не запазычыла такіх неад'емных для ёўрапейскіх гарадоў інстытуцыяў, як начлечкі. У выніку вуліцы абсалютна ўсіх сталіцаў "СНД і краінаў Балтвы" ўпрыгожылі постасці, нібы з экранаў агітацыйных фільмаў пра "свет кантрастаў".

Незважаючы на ўсе рэпрэсіўныя лужкоўскія меры, у Москве гэтага народу шматкроць больш, чым дзе-кольківчы. І выглядае ён больш каліяртна.

У людзей на вуліцах яны выклікаюць неймавернае раздражненне. Быць жабраком у "чульлівай" Рasei нашмат горш, чым у "пэдантычнай" Нямеччыне ці якой Францыі. І ня толькі таму, што народ бяднейшы. На Захадзе ёсьць ня толькі заможнасць, але і стабільнасць. На постсавецкай прасторы — ані першага, ані другога. І ёсьць страх страціць нават гэту апошнюю "чарку ды скварку" — страх настолькі моцны, што пры дапамозе яго нават можна пера-

нахадзіцца ўсімі

магаць на прэзыдэнцкіх выбарах.

Гледзячы на гэтыя жудасныя твары, мы міжвалі бачым адзін з варыянтаў таго, што можа стацца з намі. Ненавідзчы бамжоў (а гэтае пачуцьцё распаўсюджваеца ўсё больш і больш), мы ненавідзім саміх сябе — у самым зъненавідным варыянце сваёй будучыні.

...Гэткія думкі мне прыйшли ў галаву ў атмасферы татальнага супадніці ды любові, што панавала ў агульнім вагоне цягніка "Масква—Менск", бітма забітым "працоўнымі мігрантамі" з беларускіх мястэчак. Яны вярталіся дахаты, да жонак зь дзесяткі, везльі гроши ў пачастункі. Усе пілі, мы таксама. Нейкі дзядзька з Воршы ветліва пацікаўся адносна мовы, на якой мы размаўляем. Мы зь ім выпілі, і я сказаў прамову...

***

...Андруховіч Ата фон Ф., колькі б аль-лаголю ён у сябе ні заільваў, — гэта зусім ня тое, што "аўтагерой" Венечкі з ягонымі "Петушкамі". На навакольны съвет ён глядзіць хутчэй вачыма аўтара "Тропіку Рака", які замест Парыжу альпініуся ў Москві.

Аналёгіі з ім тут у любым выпадку не пазбежнныя. Мілер паказаў усюму съвету, што пісьменнік можа быць "некарошым" і беспакарана грашыцы супраць усіх нормаў, матывуючы гэта тым, што ён чалавек. Дрэнны прыклад заразылі, і індывидуальны жыцьцё-літаратурны досьвед (досьць спрэчны з маральнага пункту гледжання) выглядае цяпер на сапраудны архетып, з'яўляючыся аднаго аўтара.

***

Калі, з вялікай цяжкасцю абуджанае добразычліўцамі, маё цэла перасягнула межы цятніка, які ўзрэшце кранулася роднай зямлі, я не адчуў, што вярнуўся дахаты зь мяжы. Не адчуў ані наканаванай мне, згодна са школьнай праграмай па беларускай літаратуре, радасці, ані смутку, якога я, дарэчы, не адчуваю нават па вяртаныні з самых далёкіх і ўдалых вандровак. Увогуле анічога не адчуў — апроч жадання спаца.

Як быццам цятнік прывёз мяне зь нейкага там Урупінску, Жытоміру, Арэхава-Зуева, Новалукомлю... З таго месца, куды ездзіць толькі ў камандзіроўку "па настойлівой просьбі" шэфа.

***

Але ж Москва (прынамсі, у съядомасці) — гэта не які-небудзі Урупінск ці Грубахапырск. Москва — гэта сымбал. Гэта знак. Памятаеце вялікую зорачку на мале ў камандзіроўку "настойлівой просьбі" шэфа.

Аднак сымбалізаваць?

Адзін вядомы польскі мастак сказаў мне, што ня дужа мае ахвоту рабіць нейкія праекты ў Москве. "Ведаеш, кепскі ў нас находитэ гэтага ўспаміны", — патлумачыў ён.

Масква яшчэ няхутка стане для беларускіх народоў (украінца, паліакаў...) тым, чым яна сапрауды ёсьці. Горадам, дзе

Пакаленьне NEXT

Мы нараджаліся, калі паміралі Фрэдзі Мэрк'оры і савецкі рэжым, мы на любім музыкі вішає маладосці і на ўмеем зачытваца тургенеўскім мэлідрамамі, вішыя "неадольных тэхналогій" мы хапаем зылёту і ў момант абжываєм, покуль вы дзівішеся, адкуль у нас гэткія здолънасыці. Мы ўжо людзі зусім іншыя эпохі, і вы дзівішеся з гэтага, чапляючы нам усё новыя і новыя лэйблы, імкнучыся прысадаць нам чарговы статус "пакаленьня NEXT" ці яшчэ якую лухту.

Так атрымалася, і, пэўна, гата цалкам нармалёва, што ў нашай краіне ў пэўны час у яшчэ савецкіх бацькоў пачалі нараджацца абсалютна несовецкія дзеткі.

Вы часам лічыце, што грамадства навокал сапсавалася і што менавіта гэтае грамадства нас гадуе і псуе, даючы нам занадта шмат свабоды, замала выхавання. Вы забыліся, што свабоднага чалавека цяжка сапсаваць грамадствам, вы забыліся, што ў свае -наццаць мы добра арыентуемся ў гэтym сывете, каб вызначыць у ім сваю ролю, адпаведную нашым патрэбам.

Мы хутка асвойваемся і прыжываємся, мы ведае больш, чым можа сплэтрабіца, пра хуткі *i-net*, зручнасць *sms*'ак, ісц, усялякія сродкі кантрацепцыі, стады вэнэргетычных захворваньняў, навачасную сусветную літаратуру, кшталту Гелен Філдзінг ці Майлі Уюэ; найлепшых музыкаў сывете, прыкладам *Aaliyah* — багіню *r'n'b*, што згинула нідаўна, ці *"The Strokes"* — людцаў,

што вярнулі ў сывет сапраўдны рок; мы ведае, калі дасыціна ўжываць фразу "*Hot shizzle my nizzle*" і ці варта гуляць з трима адразу. Нам вядома, дзе можна танна пасэці і што такое радыё па Інтэрнэце.

Карацей, вельмі хач давесці вам, што мы вельмі добрыя і, праходзячы міма вялікай колькасці нас, вы не павінны стукаць зубамі ад страху і нянавісці, бо вы папросту нас зусім не цікавіце. Мы маеам сваё жыццё, і гэта зусім не значыць, што мы на любім сядзець пры вогнішчы ды съпявача песьні, праста мы любім гэта крыху інакі. У нас няма вішыя мінулага, у нас ёсьць наша будучыня, і, прыйдзе час, мы дабудуем вамі распечаты дом нашае новае Бацькаўшчыны. Толькі так яно будзе, бо толькі так яно бывае.

- казкі жыцьця -

Падсветка

Дабро, зло

Няма такога зла, якому б эгаізм і амбіцыя не прыдумалі апраўдання.

Марна дзяліць людзей. Яны дзеляцца самі. Нізкае і зло ёсьць у кожным. Паводле стаўлення да гэтага ў сабе людзі і падзяляюцца.

Той, хто дапамагае злу, вельмі рэдка не ператвараецца ў ахвяру гэтага зла.

Цнота ня можа змагацца з заганаю сродкамі апошній. Па-першы, у гэтым выпадку яна перастане быць цнотаю, а па-другое, абавязкова прайграе, бо стаціца падтрымку крыніцы сваёй беззаганнасці.

Злыя намеры значна часцей робяцца звычайны ўчынкамі, чым добрыя — добрымі.

Мы любім добрых за тое, што яны валодаюць скарбам, якога самі на мае, — дабрыней.

Усё добра быць ня можа. А вось усё кепска — так.

Зло існуе таму, што на яго ёсьць попыт. Прычым сярод тых, хто яго заахвочвае і нават пралагандуе, ёсьць ня толькі злыя, але і добрыя людзі. Зрешты, і добрыя справы робяць ня толькі добрыя людзі.

Добрыя робяць дабро не таму, што трэба, але таму, што добрыя.

Сярод нас нярэдка нараджаюцца абсалютна таленавіты злом людзі. З маленства яны ў любой сітуацыі беснамылковы візічнаюць свае прыярытэты, сваіх непрыяцеляў і шляхі іх ізультралізацыі. Іх энэргія на мae же мэхай, калі справа тычыцца іхнае выгады. Яны памятаюць крываўды гадамі. Яны плятут інтрыгі супраць любога, хто, як яны адчуваюць, адчувае іх. У іх няма іншыя справы, як іх справа, дзеля яе яны могуць ня ёсьць і ня спаць. Гэткія ёсьць паўсюль: у турме, у царкве, на вяршыні грамадства і на ягоным дне, сярод усіх народу і наўсяду, ва ўсіх краінах і на ўсіх контынентах. Іх ахвярамі часта стаюцца наўчныя, дэверліўныя і амбітныя, якіх яны выкарыстоўваюць і пасылаюць ад сябе. Кожны з нас можа называць па-некалькіх таіх падступнікам. Зло ўласціўца ў людзях, каб быць, пераўзначаным — пасыла многіх сваіх пер...
Сяргей Абламеска, Прага

АБРАЗКІ абрэзкі

Злачынства — помста, помста — злачынства. Менавіта так рухаецца старажытны ківач гісторыі і жыцьця. Беларускі гісторычны ківач застыў на адзінцы "злачынства". Але помсце ёсьць хрысціянская альтэрнатыва — пакаянне, і пакуль яно не адбудзеца, нашаому грамадству не скрунуща з мёртвага пункту. Вось таму Куррапаты — гэта ня проста лес і могілкі, а сакральнае, лёсавызначальнае месца сёняншній беларускай гісторыі.

Чытальне штодзённых газет — чорны хлеб для розуму, тэлевізія — блясконцая жыцця-чынніца, мастацтва тэксты — сівяточныя булкі, пазізія ж — далікатэс для гурманаў. А "Наша Ніва" — слоены пірог, дзе можна па-

Сэрца на далоні

Адным зь першых вясновых ранкаў я крошу па сонечнай віленскай вуліцы і назіраю, як у гэты заліты бляскам проміні ў час сініданкаў, калі звычайна так хочацца аддацца лясоце ды іншым радасцям выходна, тысячы і тысячы людзей мітусыліва абжываюць сваімі ніхітрымі прыладамі кшталту сталоў і нечага падобнага да намётай Замкавую вуліцу гораду Вільні.

Як і ў песні "U2", дзе ў горад прыходзіць вясна, у наш горад разам зь вясною прыходзіць вялікі і гучны казачны Казюк. Ці ведаў Святы Казімер, чылі вобраз адлюстраваны на гербе Вільні, што ў ягоны дзень віленскія вуліцы будуць засыпана галасамі ды гукамі і каляровы кірмаш бязь мяжоў і амбекаваньня будзе рассыпіцаца па самых каштоўных вуліцах нашага фантастычна прыгожага места. Тут прадаецца і набываецца ўсё, што можна зрабіць рукамі і што рукамі рабіць не абавязкова.

З Казюка можна не прыносіць нічога, а можна набыць ўсё, што толькі прыносіць задавальненіне зроку і асалоду іншым органам пачуццяў. З Казюка трэба несці дахаты сэрца. Маленькае ці вялікае, каляровое ці нефармаване, мядовая казюкоўская сардэчка кожны нясе дахаты, каб з новай вясной не губляць сваёй любові, каб дарыць свайму дому маленьку салодкую радасць праз съпечана нечымі цэплымі рукамі казюкоўскую сэрца... Даўней сэрцайкі выялкаўся самых розных памераў, каб нахваты самы небагаты чалавек, дзіцяцтва ці старавіні дзядоў данеё да свайго дому з кірмашу пернік-сардэчка.

Казюкоўскі горад раскладаецца і пачынае граца. Замкавая вуліца і ратушны пляц пахнучы ласункамі, сенам і глінай. Я вытрысаю з вацака пару грошынаў, на хвіліну застываю ў задуменіні, якое сэрца мне наўбачы, і спыняюся на ружовым.

Цэплым ранкам я нясу дахаты ў далонях сэрцайка.

Тэда Лі

карацыямі. У мяне яны выклікаюць пэсімістичны настрой. Падсвет плямпамі зьнізу ўверх зрабіў будынак падобным да чалавека, які спусціцца ў сутарэні са сівечкаю ў руках: трывожнае, гнятлівае ўражанье ад скажонага полыменем твару.

І чаму гэта Менск, у самім імені якога хаваецца слова "зьменшыць", гэтак пасыядоўна даводзіць сваім жыхарам, што яны ўсе — мізэрныя, малазначныя часцінкі? І што ён — не на іх разылчаны: шырачэсныя вуліцы, гіганцкія дэкаратыўныя васілкі на плошчы Якуба Коласа, безліч прыніжальных для людзей падземных пераходаў і, нарэшце, гэтая змрочная падсветка.

(Цікавы факт: у першай кнігі часопісу "Лучынка", што выйшла ў Менску ў 1914 г., зъмешчаны матэрыял невядомага "Б-а" пад назаву "Тытаніка" — пра катас्थрофу стагодзьдзя. На тым караблі плылі падтакавалі: "Так, так! Вельмі падабаецца!...")

Помно, як паступова, зь цягам месяцаў, гэткія вялікія будынкі "выпілавалі", як караблі, з акіяну начайнай цемры. І, як караблі, яны былі цяпер у прыгожаныя ланцужкамі агнёў — жоўтымі, зь нейкім старадаўнім адценнем, і халоднымі белымі, зъмярцве-ла-блакітнымі...

Будынак, у "труме" першага паверху якога месцыца цінатастар "Цэнтральны", нагадаў мне величны сылюэт "Тытаніка". І я, у маленькой лодцы-людцы, гайдоюся ўнізе каля яго на зыбкіх хваліах свайго суб'ектыўнага ўспрыманьня. На хваліах памяці — нашага першаснага акіяну...

Нехта ў захапленыні парадаўнаў гэтыя падсветканныя будынкі з тэатральнымі дэ-

Людка Сільнова

Віктар Шніп Можна прапіць, прагуляць маладыя гады...

Можна прапіць, прагуляць маладыя гады, быццам ня выйсці з начнай, нібы дым, цемната...

І там застаца, нібыта ў скляпеньні схаваца Ад сакавіцкага сонца, якому ўсыміхаца Над пачарнелым задымленым сънегам і съветам...

Добра на съвete, напуна, цяпер з пісталетам, Толькі навошта п'яному яшчэ й пісталет, Хопіць таго, што з боры мой швэндаў дзед I на вайнe, і пасыла без вайны, малады, Быццам бы выйсціца шукаў, як з агню, зъ цемната.

Можна прапіць, прагуляць маладыя гады І анічога ў жыцці для жыцця не зрабіць, Можна сібя нізашто, як сабаку, забіць, Каб пасъмляцца пасыпелі былыя сабры, Покуль і самі ня леглі ў зямлю без пары. Можна прапіць, прагуляць залатыя гады... I што тады?...

Балядна нацдэма

У келіху, нібы агонь, віно. Нябеснай прорывай прад тобой акно. Нябачыць дзень... I што цяпер рабіць?

Ці піц і плаць, ці ў той съвет званіць — Ня знаеш ты і ўжо на хочаш знаць.

У прорве неба журавы ляціць, I значыць — восень, ну а там — зіма, Нібыта белая ў тайзе турма,

Дзе ты марнуй, і, гледзячи ў акно, Вачымі неба піў, нібы віно,

I дні ляцелі, нібы журавы, I ты дамоў ўярнуся ледзь жывы, Каб зноў прац вонкы паглядаць на съвет,

Нібы тайзе на чалавечы сълед Войк малады, які ня знаю людзей..

У келіху, нібы агонь, віно, I ад яго наўкол крыху съвятлей,

I растае, нібыта лёд, акно,

I праразтаеши ты, нібы трава

На месцы тым, дзе спалена царква,

Дзе ты маліўся хлапчуком малым...

I праразтаеши, як над съвечай дым,

У гэты съвет, дзе сёньня мы жывём, Бы ўцёкшы з турмаў, па тайзе іздэм...

Балядна вампіра

Выкроў п'яце, раней пілі віно,

Начамі залятаеши ў акно

Пакою, дзе юнак прыгожы съпіць

I вас, князёўна маладая, съніць

I вы, над ім скіліўся учні,

Ня можаце ў сабе перамагчы

Князёўну беларускую зям

10 мяхоў беларускай гісторы

БАЦЬКА БУХАЛОВІЧ

Палымяны патрыёт Беларусі ў нязломны змагар за ейнае шчасьце Стась Бухал-Бухаловіч нарадзіўся ў 1883 годзе ў маёнтку Мейшты на Браслаўшчыне, часова акупаванай фэдэральнымі войскамі Расейскай Імперыі. Амаль адразу па нараджэнні ён адчуў сябе беларускім генералам і пачаў чакаць свайго часу.

Ішлі гады, Стасевы сябры з суседніх фальваркаў выбіваліся ў людзі — хто паступаў у маскоўскі ўніверсітэт імя Лулумбы па квотах для Віленскага краю, хто, пасля вайсковай вучэльні, трапляў у марскую пяхоту на японскі фронт. Дзеля маскіроўкі Бухал-Бухаловіч таксама скончыў 4-гадовыя курсы аграноміі пры грамадскім фондзе "Бальмонт". Але з дыплёмам агранома яму нічога не съвяціла, і Стась зафрахтаваўся бухгалтарам у будаўнічую фірму, што аднаўляла Каўказскі хрыбет пасля альтэрарыстычных аперацыяў царскага войска. У вольны ад перастрэлкі з падатковай інспекцыяй час Стась апантана чытаў успаміны Франца Савіча, а таксама верши Лермантаў ў перакладзе Багушэвіча. Скончылася ўсе, што хлопец захахаўся ў прыгожую чачэнку, якая, на ягоную бяду, мела зв дзясятак братоў і зусім яшчэ не старога бацьку. Стась не пасльеў нават слова сказаць сваёй пасі: адзін не-аасцярожны погляд — і дзікі горцы гналіся за ім аж да Дзісенскага павету, пакуль не прасадзілі апошнія грошы ў Мёрскім казіно. На Каўказ Бухал-Бухаловіч вырашыў не вяртацца — уладкаўся аканомам у маёнтку графа Плятэра. Усе Стасевы спробы стаць на шлях прагрэсу ўладзіць на базе маёнтку першы эксперыменталны калгас сканчаліся сялянскім хваліваннем: тут яшчэ добра памяталі панішчыну. Тады хлопец пачаў змаганье з каруціем. Ён вы-крайваў мафіёзныя структуры, пе-расылаваў местачковых габрэйскіх алігархаў, выступаў на кірмашы з прамовамі, зачытаваючы ўсё новыя і новыя сціпісы га-лоўных зладзеяў. За гэта народ яго любіў і называў "бацькам".

Як кожны прафесійны змагар з карупцый, Стась меў асабістую ахову. Ягоныя хлопцы наводзілі парадак ва ўсім павеце: разганялі несанкцыянаваныя вячоркі; арыштоўвалі памешчыкаў, што кіравалі фурманкамі ў нецвярдзеным стане; правя-ралі пашпарты ѹ кішэні ў асобаў небеларускай нацыянальнасці. Па дакументах гэтае незаконнае абы-чым узброеное фармаванье праходзіла як дзісенская пажарная дружына.

Калі выбухнула першая сусветная вайна, Бухал-Бухаловіч пайшоў на яе шароўным добраахвотнікам. Па дарозе ў венекамат ён уступіў у партыю (БСГ), а таксама ўзяў у палон группу эстонскіх турыстаў — падумай, што гэта ўжо немцы...

Прыватныя абвесткі

праца

Патрэнны мэнеджэр па продажы камптарнай тэхнікі. Умоўы: веданне жалеза, беларуская мова. Праца ў краме па вул. Чорнага. Т.: 288-45-88, 282-01-06, (8-0296) 23-24-35

Даследвальная швачка шукае прырабок у хате. Швейнае аб-сталиванне ёсьць. Т.: (216) 46-7-31, 46-3-06

Мэнеджэр (35 гадоў), 10 гадоў у гандлёвой фірме, в/а ў шоўбізнесе, 13 гадоў у палітыцы, атаправы, шукае працу. Т.: 227-80-14

вітаны

9[»]Б" клас — зь Віялкаднем. Хрыстос уваскэрэ. Ваш Дэск Віншу Алляксандра з 50-годзьдзем! Здароўя, шчасці, творчых посыпехаў. Хай здысіеняцца ўсе твае мары. Ядывіе Святія Алляксандар, Сэрапіён, Юльян і Трахім радуюцца і вітаюць чанку ўсе Дзень народдзінаў

Іна! Віншу з Днём народдзінаў. Божай ласкі і шчасливага лёсу Табе і Беларус. Ганна

Спадарым Іну, знаюч ўсіх выбиракаў бактэрый і вірусаў, ушаноўваем і славім у Дзень народдзінаў. Эскуляп, Дойлід і Мудрэц

Інчака, мілая, як ях ты съвет упрыгожыла Ластаўку ты шызырала

Наша кыццё растроўвожыла...

Сябры, якія побач

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКІ

Запішіце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (на фолію за 15 сюжетаў) бесплатна. 220073, Менск, а/с 537

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Ня дзіва, што на фронце Стасю не далі агняпальны зброя — узброілі сапёрнай рыдлёўкай ды запісалі ў камандыру. Вайна зачынілася, перайшла ў пазыцыйную. Седзячы ў акопах разам з конымі, жаўнеры захапіліся азартнымі гульнямі. Асаблівага посьпеху тут дасягнуў Стась. У часе чарговага братаньня з кайзэрамі ён выиграў у іх у даміно акоп, што выклікала адступленне нямецкіх войскаў на значным участку фронту. Бухаловіч адразу атрымаў афіцэрскія пагоні і з радасцю такім гульнуў, што ачомаўся ў глыбокім варожым тыле, паблізу Нясьвіжу, на чале дывэрсійнай кавалерыйской групы. Каб трапіцца да сваіх, давялося скрыстацца радзіўлаўскім падземным ходам. Выйшлі, пасля двухдзённага рэйду, аж пад Будславам.

З тae пары рэйды па нямецкіх тылах зрабіліся спынілізацыя Бухаловіча. Звычайнай ягону групу разам з конымі дэсантаўалі ў тыл ворага, дзе ён здабываў інфармацыю, языкоў і харчы для Магілёўскай стаўкі. Кожную ноч ягоныя сувязіны выходзілі на сувязь з цэнтрам. З Магілёва прылятаў аэроплан, і партызанскае махальшчыні запалівалі паходні й маҳаў азбукой Морзе ў паветры, перадаючы каштоўныя звесткі пра перамяшчэнні варожых войск, а таксама пра стан здароўя і настрой "бацькі" Бухаловіча.

Пасля Каstryчніцкага путчу Стась паверху быў бальшавікам, але пасля не-калькіх харчразвёрстак, якія больш на-гадвалі зачысткі, зразумеў, што з камуністамі савецкай улады не збудуеш, і перайшоў да белых. Разам з генералам Юдзенічам яны рушылі на Петраград.

Чырвоная некалькі разу прызначалі ўзнагароду за галаву "бацькі" Бухаловіча. Стась зазвычай з'яўляўся па грошы асабіста, на чале сваёй дывізіі. З часам ён сабраў немалы капитал. Да Бухаловіча пачыніўся людзі. Чырвоная пераходзілі да яго палкамі.

Баючоны на Пскоўшчыне, "бацька" вырашыў зрабіцца кіраўніком мясцовай адміністрацыі — з таемнай думкай далучыць край да Беларусі. На восень 1919 г. былі прызначаны выборы. Бухаловіч зарэгістраваўся адзінам кандыдатам і разаслаў па Пскоўшчыне агітацыйныя казацкія загоны. Нечакана, прыкryваючыся ідзямі дэмакратіі й правоў чалавека, вылучыў сваю кандыдатуру стары прафсаюзны манархіст Радзянскі. Каб пазыбегнуць расколу ў белым руху, генерал Юдзеніч заклікаў кандыдатаў сабрацца на каўраныцай-цаўніцу нараду: белыя хацелі схапіць "бацьку" ды пазбавіць яго кандыдатства. Але Бухаловіч адразу ўсё зразумеў і, прыехаўшы на нараду, арыштаўваў Юдзеніча, пабіў бутэлькі, перакуліў стол ды ўзёк у лес. Белы рух прызнаў "бацьку"

нелегітимным генералам.

Расчараўваўшыся ў чырвонах і ў белых, Бухал-Бухаловіч нарэшце зразумеў сутнасць бруднай расейскай палітыкі. У ягонае сэрца вяртава ўзяцца зацырушаны пылам вайны съвятыя беларускія сымбалі ѹ ідэі. Бухаловіч пачынае змагацца за вольную незалежную Беларусь.

На грошы эміграцыйнага ўраду БНР выпускаўца маркі з выявай Бухаловіча і рэкламай беларускага войска. Каб трапіцца да сваіх, давялося скрыстацца радзіўлаўскім падземным ходам. Выйшлі, пасля двухдзённага рэйду, аж пад Будславам.

Аднак польскі Фонд Пілсудзкага прафінансаваў толькі частку гранты. Калі ж Стась разам са сваім войскам прыехаў у Берасцьце, выявілася, што фундатары могуць аплаціць толькі квіткі. "Бацьку" пра-панавалі распачаць партызанку ў бальшавіцкіх тылах, а пасля, па выніках дзея-насці, будзе ў фінансаваны.

Але не пасльеў Бухаловіч правесці і пару сваіх знакамітых рэйдаў з арганізацыйнымі сэмінарамі па беларускіх гарадах,

як урады Польшчы і Рэспублікі Польшчы і Рэспублікі Беларусь. Фінансаваны Фондом Пілсудзкага было спыненае. Апошні здолеў перадаць гатоўкаю мільён аргентынскіх пасынкаў, на якія Бухаловіч зладзіў дэмакратычныя выбары прэзыдэнта Беларусі ѹ аднаголосна перамог. Аднак Савецкая Рэспубліка і прэзыдэнт БССР Чарвякоўскі прызналі выбары несправдлівымі, альтынаністичнымі і праведзенымі з парушэннямі. Агітацийныя рэйды Бухаловіча здолелі ахапіць толькі Мазыр, Калінкавічы і Рэчыцу. У Турэве адбылося заключэнне дамовы з аўтаднінай апазыцыяй, якія прызнала "бацьку" кіраўніком Беларусі ѹ абвясцілі нелегітимнымі БНР Ластовіча і БССР Чарвякоўскі.

У той час у Слуцку на польскія грошы ствараецца рэурсавы цэнтар, які адзялчычаў частку сродкаў і валанцёраў ад арміі Бухаловіча. Чырвоная ж, спарадковаўшы ўрангеля, нападаўца на сталіцу Бухаловіча — Мазыр. Беззрашоў вымушае "бацьку" з рэшткамі арміі выехаць у Польшчу па групавой візе. Тамака ўсе яны трапляюць у лягер палітуцекачоў.

Атрымаўшы палітычны прытулак, "бацька" купіў хатку ў Белавескай пушчы, па-

весіў на сынку шаблю, зашпурнуў на гарышчу свой буйнакалібрны агніёт Макарава ѹ адышоў ад справаў. Але не надаўта. У Гішпаніі пачалася мабілізацыйная кампанія генерала Франка, і "бацька" паехаў туды назіральнікам ад АБСЭ. Там Бухаловіч закладае "Баскаў рух" (тубыльцы ня здолелі па-людзку вымавіць слова "бацька")...

Зынік Бухал-Бухаловіч падчас акупацыі Варшавы нямецкімі войскамі. Шмат хто казаў, што ён загінуў. 2541 паляк съвіярджае, што съміротна парамені "бацькі" памёр менавіта на ягоных руках. Аднак сакрэтныя дакументы съведчаць, што Бухаловіч, парамені ў баёх, вярнуўся ў Беларусь ствараць партызанку. Расказы пра Вітушку — гэта расповеды пра Бухаловіча... Іншыя кропіны кажуць, што гэта ён, пераапрануўшыся ў жаночую вонкі, падкладаў бомбу пад гаўляйтэра Кубэ, а пасля доўгія гады жыў у Менску з пашпартам на імя А.Мазанік, падпольна рыхтуючы глебу для нацыянальнага адраджэння, у якое верыў да апошніх дзён.

Руслан Равіка, Баранавічы

Паштовая скрынка

Менчуку са скрыні 71. Ваша плацнае абвесткі зъмісціць на можам. Падайце яе ў спынілізацію.

Зымітру П. з Каstryцы. Артыкул пра новую кніжку Ірвінца вельмі павярхоўны. Вы пераконваецце чытача, што яна файная, але нават называў п'есаў не пазначае, ды пра аўтара нічога ня пішаце. І самае, байды, галоўнае пытанніе — ці можна гэту кніжку набыць у Беларусі і ці мае яна да Беларусі дачыненне? У артыкуле пра біятлён, як для рубрыкі "Спорт", замнога патэтыкі ѹ нічым не абурнаваных съцверджаньняў.

вінцыялаў. Пажадана фота. 220073, а/с 71

талака

Грамадзкі камітэт "Кальварыя", моладзеўца аўтаднінне "Гісторыка" і незарэгістраване аўтаднінне "Эўрапейскія шляхі" ладзяць 6 красавіка з 10.00 да 18.00 талаку на Менскі Кальварыя — унікальных могілках, звязаных з імёнамі славутых беларускіх родоў. Щыры запрашаем далучыцца да нашай працы!

сабачыя гісторыі

Адзін сабака трапіў у бульніцу. Граждан прыўшоў яго адведаць, прынес вяроўку і кусок мыла: "Па-весціса, баценька, а то я за сабе не ручаюся, гле-дзячы на ваншы стра-даныні..."

Адзін сабака памёр. На пахаваньне прыйшло шмат народу. Толькі Граждан сядзеў у хате і гнаў самагонку: "Мне не хацелася бы зараз выступаць у ролі нейкага падаўторца, які ў сабе за пазухай носіць рэцепты выжывання ці рэзанімациі выг-ворчасці мяса.